GJERGJ FISHTA

BKSH

NËN KUJDESIN E REVISTËS „SHKËNDIJA“

BKSH

BKSH

BKSH

GJERGJ FISHTA

BKSH

NËN KUJDESIN E REVISTËS „SHKËNDIJA“

BKSH

Shtypun në Shtëpin Botonjëse „LUARASI" — Tiranë

FISHTA

SHENIME BIO-BIBLIOGRAFIKE

MBI GJERGJ FISHTËN, FRANCESKAN, AKADEMIK I ITALIS

(LË NË FISHTË TË ZADRIMËS ME 23-X-1871, VDEKË NË SHKODËR ME 30-XII-1940)

Punue nga Prof. FILIP FISHTA

I.
DORËSHKRIME

Shenime *rreth disa dorëshkrimeve t'At Gjergj Fishtës.*

Me pushtimin e Shkodrës nga Malazezët, Françeskajt Shqiptarë i ndryjnë në nji arkë të gjitha dorëshkrimet e A. Fishtës edhe i qisin në dhé, për të mujtë me u shpetue kështu duerëvet e kontrollit të pushtuesvet. Në të larguem të Malit të Zi prej Shkodre, Françeskajt nxjerrin nga dheu këto shkrime të mëshehuna për sa kohë. Në këtë rasë shohin me deshprim të madh se fletët e shkrimeve t'At Fishtës, këto dorëshkrime, për shkak të lagshtinës së dheut kishin shkue dam. Çdo fletë e atyne shkrimevet ishte gadi e pamundun me u shfetue pa u grisë. Tue i përdorun të tana mjetet Françeskajt përpiqen të shpetojnë shka munden prej atyne shkrimevet. Fletë-fletë përshkruheshin aty ku ishte e mundun. Kjo punë e vështirë dukej se do të dilte mjaft e pa fryt. Me dhimbje të madhe mbas sa kohe i lajmojnë Poetit mbí fatin e këtyne shkrimevet, përshkrue ashtu keqas e këtë në nji pjesë krejt të vogël. At Fishta, pa u trazue fort nga ky lajm, thotë vetëm nji «*Shndosh P. Gjergji.*» Nji gjâ e jashtëzakonshme na çfaqet në këtë rasë me njeriùn e mbâmendjes së çuditëshme, i cili, varg mbas vargu i kishte pasë mbajtë në mend të gjitha ato shkrime të pábotueme, të cilat besoheshin për të humbuna n' at rasë. Shenimin e mora, përveç sa burimesh të tjera edhe nga diftimi i z. Prof. Luigj Shalës. Ndër të huej françeskani L. Mihacevic-i shkruan mbí mbâmendjen e jashtëzakonshme të Fishtës në veprën «*Po Albaniji*» fq. 140.

FISHTA **Fra Zef** (— qujtë prej vjetit 1886: **Gjergj**)

USHTRIMET E PARA POETIKE

Shenim: Në njohtimin qi na ep, ndoshta, miku mâ i afërti i Poetit të madh: Françeskani Pashk **Bardhi**, (këq. të përk. Zâni i Shna Ndout, 1919, nr. 2, fq. 22), lexojmë:... Në Bosnë filloi së parit me qitë vjersha. Shkruesi i këtyne rreshtave (A. P. Bardhi) i ka endè e i ruen si rrelike vjershat qi A. Fishta ka qitë si xhakue».

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

TARALLOQJA E BALKANIT

(Këq. «Zâni i Shna Ndout», vj. 1919, nr. 2 — numër kujtimuer i 25-vjetorit të meshtaris së Poetit Kombtár).

Shenim: Si më njohtoi Prof. Karl **Gurakuqi**, i cili ka pasun rasën t' a lexojë këtë dorëshkrim, përmbajtja e tij âsht **satirike**. Auktori u drejtohet mbretënvet e shtetevet balkanike.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

TATARI I BALKANIT

(Këq. «Zani i Shna Ndout» vj. 1919, nr. 2 — numër kujtimuer i 25-vjetorit të meshtaris së Poetit Kombtár).

Shenim: Si më njohtoi Prof. Karl Gurakuqi, i cili ka pasun rasën t' a lexojë këtë dorëshkrim, përmbajtja e tij âsht e njajtë me provë-poemin herojkomik PALOKË CUCA (1922), botue *në botim të dytë* të veprës satirike Anzat e Parnasit (fq. 169-221). Nji gjâ vetëm më hjekë vrejtjen: Tatari i Balkanit, tue e gjykuem mbas Zânit të Shna Ndout (numër i çekun), âsht i datës para 1919-tës, ndërsá prova e poemit herojkomik Palokë Cuca, si na e difton vetë Auktori, âsht e vjetit 1922. Prej titulli, kishja me thánë se nuk ka të bâjë me shka këndon në Palokë Cucën. Aty do të ketë qênë përshkrue mâ fort ndonji kryengrîtje a luftë, b. fj. lufta e Balkanit mbasi në nji pështjellim të madh edhe sot populli i ultë thotë: «Asht bindë (d. m. th.: çuditë) tatari prej paçarizi të madh».

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

DEKOLACJONI I SH. GJONIT

(Këq. «Zâni i Shna Ndout» vj. 1919, nr. 2, — numur kujtimuer i 25-vjetorit të meshtaris së Poëtit Kombtár).

Shenim: Në gjuhen t' onë ky Shën Gjon merr mbiemnin: Shën Gjon Kryeprémi. Me këtë mbiemën quhet edhe në kalendarin kishtar.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

PSIKOLOGJIJA E POPULLIT SHQIPTAR

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

ANEKSIONI I BOSNES

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

MJEK PERDHUNI — Shkrue mbas MOLIÈRE-it e pershtatë Instituteve Mashkullore të Shqypnís.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

GJASHTË NET KAZANASH

(Këq. «Zâni i Shna Ndout» vj. 1919, nr. 2 — numër kujtimuer i 25-vjetorit të meshtaris së Poetit Kombtár).

Shenim: Kujtonj se nji pjesë e kësaj lânde, të cilën e bje Z. i Shna Ndout në dorëshkrim, mund t' a mbajmë të botueme. Së paku trí prej prrallave të këtij dorëshkrimi jânë botue në shtypin t' onë: 1) Prralla e Bajram Banushit, ndeshkue prej kadis, âsht botue në Kalendarin e Malevet 1905, ajo e Skyferit të Nastradinit, âsht shtypë së pari në trajtë mâ besënike, — ke Kalendari i veprës Pijore 19 25 dhe ribotue n' Anthologín shqipe, vëll. I. Nji prrallë të tretë të tijen, kam pasë rasën t' a përshkruej prej *Postës sé Shqypnís*, verës së kalueme, nëpër mirësin e Të Nd. ' A. Gjon Shllakut. Gjêj rasën t' a kujtoj kolekcjonin e Postës së Shqypnís, kësombllën e Bibl Françeskane të Shkodrës. Artikujt e pá nënshkrim t' At Fishtës, kanë qênë shenjue me nji shêj të posaçem, si pregatitje për nji botim të veçantë të mbarë veprave të At Gj. Fishtës.

DIELLI

(Nr. 2481)—Boston, Mass. — Botim i po-

saçëm për Europën—del të shtunavet Nr. 39-8 korrik, 1922).

Fq. 4-5 e 8: LETËR E HAPUN — At Gjergj Fishta O. F. M., Deputat i Shkodrës i falet me shëndet Z. Redaktorit të fletores «Dielli» «...Un përpara se me dhanë ket gjykim t' êmin përmbí mentalitet t' Eshref Frashërit, shi këtu n' Amerikë kam bâ nji studim mjaft të gjatë =*nja tetëdhetë faqe me shkrim* — edhe kam dashtë me e botue. Por, mbasi mbrendë hinë rmime Filozofijet e s' die se shka tjeter, e shkalla e kulturës e tija âsht tepër e ultë për me i kuptue do sende, kështu dorëshkrimin e qita m' njanë ânë...» (fq. 5, shtyllë 2)

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

NË DEKË TË FRANC JOZEFIT

Shenim: Njohtimin e këtij dorëshkrimi të Fishtës e mora nga Gjon Shllaku, Françeskan.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

ROMA CEZARVET E SHQYPNIJA.

Shenim: Në dijenín e këtij dorëshkrimi u vûna nga Gjon Shllaku, Françeskan. Shtoj se ka shum mundësí të jetë ky dorëshkrimi i botimit në shkurtim mbí konferencën te Fishtës, botue ke *Rinija Fashiste* në fruer të vjetit 1939.

GEGË TOSKA

GOMARI I BABATASIT

P j e s a II

(*Në shumicë mbeti në dorëshkrim. Nisi me u botue në Hyllin e Dritës vj. XV, në muejt: marc-korrik 1939*).

Shenim: Ky poem i tij dramatik besohet se ka pasun edhé pjesën e tretë e cila duhet të jetë ndër dorëshkrimet e tija.

FISHTA P. **Gjergj**, O. F. M.

P A T A

(Farsë njij akti)

Shenim: Njohtimin e çfaqjes së kësaj farse t' At Gjergjit (përkëthim apo vepër originale?) — e paçë prej njij aktori të kohës z. Lazer Gurakuqit. Çfaqja u bâ, kujtoj, njij heri me at rasë kúr çfaqej melodrami i At Fishtës: Vëllaznija.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

BESIM E DIJE

(Në kremtimin e 700-vjetorit Antonjan).

«...shum prej inteligjentave kan shprehë dishirin me i pa të shkrueme në nji libër këto konferenca (-konfer. e A. Gj. Fishtës ishte e treta ndër 11 konferenca të Javës së Shna Ndout 7-III-13-III 1932) të cilat, po u gjetne mjetet e shtypit, Komiteti Antonjan ndoshta edhè ka me i shtypë e kshtu shum kush ka me pasë me se me e ushqye mênden e shpirtin e vet» (Këq. Zân. e Shna Ndout, vj. XX-mâj 1932 nr. 5, fq. 74).

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

DASHTNIJA E KATOLIKUT ÂSHT JETË E VEPRIM

(Mbajtë me 15-V-1932 në rasën e 700-vjetorit Antonjan. Këq. Zânin e Shna Ndout, vj. XX-qershuer 1932 nr. 6 fq. 93).

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

HA(J)RIJA

Tragedí e kohës së Vezirvet (e pákryeme),

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

TINGLLIME E KANGË TË FRANÇESK PETRARKËS

II.

PJESË TË BOTUEME KE «ALBANIA» E KONITZËS (NË VJERSHË E NË PROZË).

Z. ANSELMO LORECCHIO N' VIENE

(Kasnik per vjetin e rii — *E Popullit*)

Kjo vjershë satirike 22 vargjesh monokolone, botue në pjesën e mbrendëshme të fletës-mbuloje t' ALBANIA-s,

30-XI-1899 u nxuer nga «KALENDARI I MALÉVÉ me xbukurime per 1900.»

É POPULHIT

Kange mirditisht (*Albania* 1900 Nr. 4 fq. 93).

É POPULHIT

Kange maltsorisht (*Albania*, 1900 Nr. 6.) fq. 122.

É POPULHIT

Kange maltsorisht (*Albania* 1900 Nr. 9 fq. 29).

E POPLLIT

Kanga e Ghin Lekes (Për Gjin Lekën, shihni «nje letre nga Skodra te «Albania e vogel» n. 30 Notë e Albanís.)

(*Albania* 1901 nr. 10 fq. 155)

E POPULLIT

Kânga é Nnots Koles. (*Albania*, v. 8 Nr. 6 1904 fq. 105).

RUSHMANI

T' nnérueshmit Zotnie Gég Postrippes Kangtarit të permênnun.

Shcypia é Burrit
(Aquila Pyrrhi)
Tingllim
(*Albania* 1900 Nr. 9 fq. 21 E)

RUSHMANI

Mâ i madhi kob i Shqyptarîs
Tingllim
(*Albania* 1900 Nr. 10 fq. 40 D)

RRUSHMAN SOKOLI
GHAKSORVÉ

Nalni-u! Ku veni burra?...

(*Albania* 15 tet. 1901 vj. V Nr. 10 fq. 147-148).

Shenim: Vjersha, e hartueme në vj. 1899, u botue ke vepra PIKA VOESE edhe ke dora e *dytë* e e tretë e lyrikevet MRIZI I ZANAVET (1924, 1931).

RRUSHMAN SOKOLI

AGIMI I LIRIIS. — N' dite t' lumnueshmé ci i Pernnriteshmi é i Pernnérueshmi Zotnii Lazer Miéda kiè shugurue n' Ipéshkév (ii) t' Nenshatit. Kange-*Lazare veni foras* Jov. 6.

Véch kater dit kalué
Kishin se Marta e Mriia etj.

(ALBANIA — 15 nand. 1901 nr. 11 fq. 182-183).

SUTA
Dies irae
(*Albania* 1903 V.XII fruer — Nr. 2 fq. 26-28).

ALBANIA 1902 fq. 64-66 nr. Mars Vit. 6.
MAKERONJANA-Kangë. — Piésa e pare.
Nënshkr. CASTIGAT RIDENDO

ALBANIA 1902 fq. 99-103 nr. 4. Prill-Maj.
MAKERONIANA — Kange — Piésa e pare
Nënshkr.: GASTIGAT RIDENDO

ALBANIA 1903 fq. 41-44 nr. 3.
MAKERONIANA — Piésa e dyte — Metamorphosis.
Nënshkr.: CASTIGAT RIDENDO

ALBANIA 1903 nr. 4
Drécnit n' Parrize
Nënshkr.: FUSHK N' DUSHK.

MAR PÉPA

Drécnit e Dom Nnreut (78 v. monokolone). Nisë me vargjet:

«Çohet nji dreq në skâj t' dheut»
«E i bje në qafë Dom Nnreut».

(*Albania*, vj. VI-1902-mars nr. 3 fq. 62-63 G).

RR

Horlléku i Malit-t'-Zii

(*Albania* 1903 Nr. 5 fq. 74)

BIBE CHETA

MUSA KAPITANI N' MÉIDÂN ME RIZA BEGUN

N' pomennim t' 500 viête t' lémit t' Skander begut.

(*Albania* Viti 8 1904 Nr. 2 fq. 25-27).

Shenim: Nga stili duket se vjersha âsht e A. Gj. Fishtës. Po ket lândë (epizod i nji poemit mbi Skanderbegun) e botoi mâ vonë ke *Kalendari* i Veprës Pijore 1919, fq. 68-98: «Mojz Golemi i Dibers e Deli Cena».

ALBANIA 1905 nr. 8 fq. 154-155:

Jaho Bégu é Paloke Tsutsa

CASTIGAT RIDENDO

(Kjo satirë u ribotue në Selanik ke Diturija e Lumo Skëndo-s në vj. 1909 (vj. I) e mâ vonë në veprën: ANZAT E PARNASIT (Këq. *Anzat e Parnasit*)

III.

PJESË TË BOTUEME KE E PËRKOHËSHËMJA

EICIJA I ZEMERS S' JEZU KRISCTIT qujtë mâ vonë

LAJMTARI I ZEMRES SË KRISHTIT

(Në vjershë e në prozë)

VJERSHA TË PËRSHPIRTSHME:

Zemres t' Zojs Bekueme (*Ma* **Silvit Pellico**)

Botue në të përk.: ELCIJA i Zemers s' Jezu Krisctit (Nr. i shtat. 1902-vj.XII fq. 163-164 nënshkrue: *P. G. F.* Gjithsejt vjersha shtatë-rrokëshe, âsht e përbâme prej dhetë tubëzave katërshe).

VJERSHA TË PËRSHPIRTSHME:

P. G. F.

Hallalli i mram (ë) *ia t' damit e nierit prej shekullit.*

(Elcija etj. — tetuer 1902 fq. 179-180). Nga këto vjersha treshe nxjerrim ndonji tubëz:

Lamtumir(ë), o *prinnja e mii,*
Mòtra, vllazen, miqasi,
Lamtumir(ë), o *mall e shpii!*

. . . . . .

Aman, nanë, tyy t' kjosha true
Per njat mûnn qi ti ke psue
Si kerthîi kuurr m' majte n' giûe,
Shum per mue mos derdh ti lot,
Pos se lutju t' Madhit Zot
Mos t' m' batis' per t' gjatin, motin,

. . . . . .

Tash prej jush un jam tu' u daa,
M' nji vorr t' errshem jam tu' raa
Natyr' s borxhin per me i laa.

P. G. F.

VJERSHA TË PËRSHPIRTSHME:

Sh' Francesku i Asizit

(Elicija e tj. — gusht 1903 fq. 156-158. Katërmbdhetë tubëza gjashtëshe, tetë-rrokëshe. Nisë me vargun:

Apeninit neper hije...

P. G. F.

VJERSHA TË PËRSHPIRTSHME

Kshnellat (**A. Manzoni**)

(Elcija e tj. — dhetuer 1903 fq. 246-249). Përmban gjithsejt gjashtëmbdhetë tubëza gjashtështëshe, shtatë rrokesh. Hymni ndër shenime ká disa zhvillime fjalësh të rralla. Nisë me vargjet:

Porsi curr [1]) *qi prej kulmit*
T'rrepîs t' ndo' i majes t' grisme,
Dyndun andej mbas hovit
T'nji bran' s [2]) *shâm me krisme,*
Turr neper rav' t' thepisun
Teposht' tu' u rrokullisun
Plandcset n' fund e jet;...

P. G. F. O. M.

E PAPERLYEMJA

Këtë punim në prozë, nënshkr. **P. G. F. O. M.** në botim ke ELCIJA e tj. vj. XIV gusht 1904 nr. 8 Drejtimi i së përkohësh-

1) gúr i math; 2) branë-a — dhé në mal rrxuem me hov.

mes e përcjellë me nji shenim të gjatë, nga i cili po ribotoj nji pjesë: «Nji fort i Nder. P. Françeskan. me ket Shendvjetë të madhnueshme na e përshkruen këso doret Zojen e bekueme e tj».

F. (ishta) P. G. (jergj), O. F. M.

MESHTARI I MALCIIS

(Kësaj lyrike, botue ke ELCIJA i Z. s' J. K. vj. XV prill 1905 nr. 4 fq. 60-61, i prîn nji shenim i gjatë i redaksís së të përkohëshmes).

F. (ishta) P. GJ. (ergj.)

MÂTER DOLOROSA

(Elcija — 1910 qershuer Nr. VI-pjesa II fq. 89-93)

nënshkrue: P. G. F.

Shenim: U ribotue në dora I e *Mrizit të Zânavet* (vj. 1913) e ne *Vallla e Parrîzit*. Ke Elcija Auktori bje zhvillimin e dy fjalëve: tis, ≡ velo; kulimrí, ja = nji rod ferret.

F. (ISHTA) P. G. (jergj)

SH' FRANÇESKU I ASIZIT

«Prej t'paangishmes ûles s'arit...»

Nënshkrue P. G. F.

(Elçija. — Pjesa II vj. 1910, nanduer nr. IX fq. 164-169)

Shenim: U botue në dorën e parë të veprës *Mrizi i Zânave* (1913).

F. (ishta) P. GJ. (ergj), O. F. M.

T' KRYQZUEMT

«Qiella â muzë...»

nënshkr. P. G. F.

(Këq. Elçija. — nr. 1, vj. 1913 Pjesa II— pjesa letrare — , fq. 8-12).

I.

DORËSHKRIME

BOTIME E III RIBOTIME TË LAHUTËS SË MALCIS

(Prej vjetit 1900 deri me vjetin 1937 (28 Nanduer).

N' EMEN T' SHQYPTÂRVE CI DUN VENNIN

MALI (i) ZII

«Po na thone se Malit-Zii
Piétroburgu i a dha fjalen etj.»
Albania vj. 1900 nr... fq, 74-75).

Shenim: Për dy herë kjo kângë kushtrimi (Kânga III e bl. I, lânë jashtë në botimin definitiv të Lahutës), u rishtyp ke e përk. e A. Lorecchio-s: «La Nazione Albanese». E ribotueme me 15 të nand. 1912, nr. 21 (fq. 1-2) u përkthye edhe italisht. Nji ribotim të kësaj së përkohëshme: Kushtrimi-Ora e Shcypniis e shofim në nr. e 31 të tetorit 1918 *me orhografí të dikúrshme* (me orthografin e shoqnís letrare të Shkodrës «Bashkimi».

LA NAZIONE ALBANESE

(Këq. Nr. 21 15-XI-1912 fq. 1-2) originalin e Kanges Kushtrimi — (Ora e Shqypnís edhe perkthimin italisht. U ribotue po në përkohëshmen e A. Lorecchio-s *La Naz. Alb.* në nr. 31-X-1918.

LAHUTA E MALTSIIS

Kânge Populloré — Blêe i parë Zader 1905 — Vitaliani [1])

---

1) Me gjithse nuk e kam ndër duer këtë *dorë të parë* të Lahutës, prap se prap mund të thom nga burime të tjera të kohës, se pohimi i Cordignano-s në veprën *Epopeja kamtare e popullit shqyptar* (Shkoder, 1925-shtyp. e Zojës së Páperlyeme), aj pohim për Lahutën, se kúr u shtyp, nuk âsht i drejtë. Cordignano në veprën e mbípërmëndun (*fq. 32*) shkruen:»... Mas du blêjve të vogjel, botue në Zarë prej Vitalianit, (bl. I-1904 — bl.II.1907) vijoj tuj botue disa tjera episode të veçanta në rivisten Franciskane *Hylli i Dritës*. «Në kaptinën Bibljografija të së njajtes vepër, fq. 88, shkruen, me ndryshim nga rradhët e fq. 32:» 20 *Fishta*, P. Gjergj — Lahuta e Malsís. Blê i parë — Blê i dytë (Vitaliani — Zara 1907). *id.* Lahutae e Maltsís. Blê i parë — Blê i dytë — E treta dorë.

Shkoder «Nikaj». *id.* Epopeja e Fisit Shqyptar. Shkoder, 1920».

Asht e interesantëshme me u shenjue se dý *Bibliografit shqipe* të Legrand-Guysit (Paris, Athinë) dhe e Malek-Pekmezi — Stolz-it (Vjenë) nuk e përmëndin *Lahutën* edhe n' at pjesë veprash *anonyme* (si qe për trí botime *Lahuta e Malcís*).

I drejtohemi shtypit të kohës për të dijtë ndonji gjâsend mâ të caktueshëm mbí Lahutën.

E përkohëshmja e Rromës *La Nazione Albanese* 15 marc — qortue me dorë: príll, — 1905, nr. 7 fq. 3 ke *Libri nuovi* na njohton mbí botimin e Lahutës, tue e përcjellun me nji recenzjon të gjatë: LAHUTA E MALTSIS — Kânge Popullorë Blêe i pare.... Abbiamo detto novello poeta, senza sapere se incorriamo in errore, non solo perchè *il libro* è *anonimo* ed a noi è pervenuto senza accompagnamento di lettere o d' altro, che ci avesse reso ostensivo il nome dell' autore.»

L. Gruda në veprën Vargenimi n' Gjuhe Shcypë (botim i Shtyp. Botuese Cav. Tocco &Salvietti-t në Napoli — 1906 —) ke fq. 8 e atij libri, kushtue Auktorit të *Lahutës së Maltsiis* «Fort t'Nnristshmit Xot A. Ghergh Fishta», këndon në nji tubzë safike:

«...E t' nnigjoj nno-gni djale tuej thirre
[m' kish kânné,
N' lavd t' tânn Xanen e nnrichmé t' Vé-
[léchikut;
At Xane, ci t' idhta nâmet *vjet*, n' per
[goje t' tânné,
I a lshoj anmikut.»

Po n' at mot Trhank Spiro Begu, (F. Konitza), Drejtori i *Albania-s* lajmoi nji recenzjon të Lahutës.

LAHUTA E MALTSIIS

Kange Popullore — Blêe i dyte Vitaliani — Zader 1906-

LAHUTA E MALCIIS

— Kângë Popullore — Blêe i parë Shtyp. «Nikaj» — Shkoder — 1912.

(Fleta e mbrendëshme: LAHUTA E MALCIIS — Kângë Popullore Tyrtaeusque mares animos ad martia bella Versibus exacuit. *Horat. Flac,*— E dyta dorë — Blêe i parë. — Verso: Mas kanuneve Pershtypja âsht e ndalueme. — Shtypshkroja «Nikaj». In-8 (format i vogël): 5 fq. të panumrueme — 48 fq. pjesëtue ndër 5 kângë: I) Marash Uci; II) Besa e lidhme; III) Kushtrimi (Ora e Shqypniis); IV) Lufta; V) Kasneci.

LAHUTA E MALCIIS

— Kângë popullore — Blêe i dytë Shtyp. «Nikaj» — Shkodër — 1912 (fq. 52).

Nëntitulli i blênit 1314 vargjesh âsht *Vranina*. Pjesëtohet ndër 4 kangë: I) *Çeta* (Petrotta ke vepra Popolo Lingua e Letteratura Albanese fq. 336, këtu përshkruen gabimisht nji gabim shtypi: *Gjeta*, për: *Çeta*, bâ ndër *ribotimet* e Nikaj-t të këtij blêni). K. II) Cubat; III) Kuvêndi i Cetinës; IV) Deka.

LAHUTA E MALCIIS

— Blêe i parë — e treta dorë — Shtypshkroja «Nikaj» Shkoder.

(Fleta e mbrendëshme: LAHUTA E MALCIIS — Kangë Popullore — Tyrtaeusque mares animos ad martia bella Versibus exacuit. *Horat. Flac.*

Përmban 4 faqe të pá-numrueme + 53 faqe të numrueme, Form. i vogël 16.

(Biblioth. Komb. e Tiranës Nr. 5499).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

EPOPEJA E FISIT SHQYPTAR

Shkoder 1920 Shtypshkroja Françeskane.

Shenim: Kjo pjesë e Lahutës së Malcís, qi i dha lândë polemikës së njohtun me Mehdi FRASHËRIN (këq Pj. VI: VARIA), u çmue prej bâmirësit të math TURTULLIT me nji shperblim 1000 frangash ari. Fjala e Abdyl Frashërit, në ket punim botue në vedi, u shtyp mâ vonë ke dora e mbrame e *Lahutës së Malcís* (këq. kângë e ndandët, vargjet 250-345, fq. 99-102). Edhe Ekrem ÇABEJ

në veprën: Elemente të Gjuhës e të Literaturës Shqipe bâni nji ribotim të Fjalës s' Abdyl Frashërit në Lidhjen e Prizrendit, përcjellë me nji koment.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

ALI PASHA I GUCIËS

(Epizod i blênit III të Lahutës së Malcís)

Shenim: Ky epizod i Lahutës u botue ke HYLLI I DRITËS (vj. II, 1921 nr. 5 fq. 214-221).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LIDHJA E PRIZRENDIT

(Epizod i blênit III të Lahutës së Malciis)

Shenim: U botue për herë të parë në HYLLIN E DRITËS 1921 tetuer, nr. 6, fq. 264-270).

FISHTA P. Gjergj, O, F. M.

LIDHJA E PRIZRENDIT (vijon)

Shenim: Vijimi i kângës së fillueme qyshë me nr. 6 (tetuer 1921) âsht po n'at të përkohëshme ndër këta muej e këto fletë (nanduer 1921, nr. 7, fq: 307-311; dhetuer 1921, nr. 8, fq. 352-356).

FISHTA P. Gjergj, O, F. M.

KULSHEDRA

(Epizod i blênit III të Lahutës së Malcís)

Shenim: U botue për herë të parë ke HYLLI I DRITËS 1922 qershuer, nr. 6. prej fq. 271—deri ke fq. 282). Vazhdoi së botuemi kjo kângë në korrik, nr. 7 ndër faqe 324-331 të Hyllit të Dritës.

FISHTA P. Gjergj. O. F. M.

LUGATI

(Epizod i blênit III të Lahutës së Malcís)

Shenim: U botue për herë të parë në të përk. Hylli i Dritës në shtatuer të vj. 1922 prej fq. 433 deri ke fq. 445).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

DERVISH PASHA

(Epizod i blênit III të Lahutës së Malcís)

Shenim: U botue për herë të parë ke Hylli i Dritës vj. 1922 nr. i nandorit fq. 528-534) Vazhdoi kjo kângë në dhetuer t' atij vjeti ndër fq. 579-587 të Hyllit të Dritës).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

CUBAT

(Nji epizod prej vepret *Lahuta e Malcis*),

Hylli i Dritës vj. 1923. nr. 1. fq. 23-32.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

MEHMET ALI PASHA

(*Hylli i Dritës* vj. 1923 nr. 8 fq. 361-373)

Shenim: Në botimin definitiv kjo kângë qe e dhetëta e LAHUTËS SË MALCÍS.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS

TE URA E SUTJESKËS

(*Hylli i Dritës*, vj. VI Nr. 1 kallnduer 1030, fq. 19-30); vijoi në *Hyllin*, vj. VI Nr. 2 fruer 1930, fq. 91-105.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS

PATER GJONI

(*Hylli i Dritës*, vj. VI Nr. 3 mars 1930 fq. 136-143.) Vijoi kjo kangë në nr. 4-prill 1930 fq. 218-226.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M

LAHUTA E MALCIS

NË QAF-HARDHI

(*Hylli i Dritës* vj. VI Nr. 5 maj 1930 fq. 276-286 vijoi kjo kangë në nr. 6. qershuer 1930 fq. 327-336.

LAHUTA E MALCIS

LEKËT

(*Hylli i Dritës* vj. VI (1930) nr. 7-8 (Ko-

rrik-gusht) fq. 389-401. Vijoi kjo kangë në nr. 12 (dhetuer 1930) në fq. 658-667 të Hyllit. Vijoi në vj. 1931 (fruer) pa ndonji titull si Lahuta e Malcís (fq. 98-108).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS
XHEMJETI

Këq.: *Hylli i Dritës* Vj. VII nr. 6 (qershuer 1931) fq. 342-348.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS
TURGUT PASHA

Këq.: *Hylli i Dritës* Vj. VII nr. 9 (shtatuer 1931) fq. 523-528.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS
GUSIJA — NATË KOBI

(Këq.: *Hylli i Dritës* vj IX fruer 1933 nr. 2 fq. 76-85. Vijimi në *Hyllin* vj. IX marc. 1933 fq. 123-124. Në fq. 124: *Plaçka* (Këq. ket kangë).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS
PLAÇKA

(*Hylli i Dritës* vj. IX marc 1933 fq. 124-130)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LUFTA E BALKANIT 1912-1913

Nji epizod prej «*Lahutës të Malcís*»

(*Hylli i Dritës*, vj. IX dhetuer (1933) nr. 12 fq. 550-558.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

GJAKU I MARRUN

Nji epizod prej *Lahutës së Malcís*

(*Hylli i Dritës*, vj. XI-prill 1935, nr. 4 fq. 207-218. Vijoi kjo kangë në Hyllin e Dritës, vj. XI-mâj 1935, nr. 5 fq. 245-252 me shenimin VIJON. Nuk vijoi mâ n'at mot as në vj. e ardhshëm. (1936)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS

— Shkoaer — Shtypshkroja Françeskane.

4 fq. të pánumrueme + diftojsi me këto tregime kangësh: Kangë I Cubat (fq. 3-15); kangë II Oso Kuka (fq. 16-21); kangë III Preja (fq. 22-33); kangë IV: Vranina (fq. 34-45); kangë V Deka (fq. 46-58); kangë VI Dervish Pasha (fq. 59-74); kangë VII Kuvendi i Berlinit (fq. 75-81); kangë VIII Ali Pasha i Gucís (fq. 82-91); IX Lidhja e Prizrendit (fq. 92-109); kangë X Mehmet Ali Pasha (fq. 110-122); kangë XI Lugati (fq. 123-132); kangë XII Marash Uci (fq. 133-138); kangë XIII Te Kisha e Shnjonit (fq. 139-147); kangë XIV Te Ura e Rrzhanicës (fq. 148-159); kangë XV Kasneci (fq. 160-166); kangë XVI Kulshedra (fq. 167-185); kangë XVII Në Qafë-Hardhí (fq. 186-204); kangë XVIII Te Ura e Sutjeskës (fq. 205-231); kangë XIX Pater Gjoni (fq. 232--247) kangë XX Lekët (fq. 248-274); kangë XXI Ndërmjetsija (fq. 275-298); kangë XXII Tringa (fq. 290-326); kangë XXIII Ke Tbanat e Çun Ulës (fq. 327-361); kangë XXIV Zana e Vizitorit (fq. 363-397); kangë XXV Gjaku i Marrun (fq. 398-432); kangë XXVI Koha e Ré (fq. 436-448 XXVII Xhemjeti fq. 449-460): kangë XXVIII Dedë Gjo' Luli (fq. 461 485); kangë XXIX Lufta e Balkanit (fq. 486-396); kangë XXX Konferenca e Londonit (fq. 497-508). Ndër fq. 510-511 gabimet-qorto.

V

VARIA

(Botime të ndryshëme në vjershë a në prozë ndër Kalendarë: të Përkohëshme shqipe e të hueja, bashkëpunim ndër Fletoret shqipe):

KALENDARI I MALEVE për 1900

In. 8° 160 Fq.

Në ket *Kalendár* cilësue nga Albania «... véritable petite encyclopédie populaire: (Viti IV Mars XV Nr. 1 fq. 48) i drej-

ton nji vjershë satyrike Anselmit L. tue u nënshkrue E PERNDRYSHUMUN PREJ TE POPULHIT. Vjersha u ribotue edhe n' *Albania* (numri i çekun fq. 44)

FISHTA **A. Gjergj**, O. F. M.

A. ANTON M. XANONI S. J Shemell urtiet e burrniet hulliën e jetës s' vet mii dhee e sosi n' sherbim t' mâa t' madhit t' jetës /e/ n' zhdrivillim t' gjytetniis s' vertetë n' Shqypnii/ msoj n' Kishë e n' Shkollë/ shkroi hollë hiejshem e dobieshem/ mii Fee mii Gjúhë mii Dije /e/ n' moje t' Parnasit/ korri kunora/ prandej/ FRANCISKANT SHQYTARÊ/ t' pershkuemun dhîmet n' dekë t' tii t' parakohshme/ tui i urue pagjë e dritë/ ket lode mâllit mii vorr ja kushtojn.

MII VORR T' ANTON M. XANONIT S. J.

(*Perparimi 1915 nr. 3 fq. 68—71)*

Shenime: Kjo elegí u ribotue ke *Mrizi i Zanave* këq. këtë vepër.

FISHTA A. **Gjergj**, O. F. M.

Përveç kushtesës së përvajëshme At Zannonit, kemi prej tij edhe nji epitaf mbî vorrin e njij vashe shqiptare, flî e luftës botnore (1914-18), mbytë nga nji bombe e areoplanit. Mbí monument të saj, (botue edhe nga A. J. Rrota në Letrat. Shq. fq. 113, ndër shemuj t' epigrafëve, lexohen këto fjalë:

Shtegtár ndalu nji herë/ e për ne mos paç ti zêmrën gurit nji lode të përmâllshme dikoe/ mbi vorr ku/ ANETA KROMICH/ rrezja e sŷvet/ të prindës të-vllazenvet të motravet/ shi në prendverë të jetës/ ditën e Zojës së Papërlyeme MCMXV./ kputë si lulja prej thellimit/ nën duhí të nji bumje/ pret qi Bujrija e mrekullzânit/ të grishe qiellen e tokën/ me pa n' at fushë të Jozafatit/ sa lodja e gjaku/ mbi të XX. faqe të nierit/ randon.

FISHTA A. **Gjergj** O. F. M.

SHQYPNIJA E LIRË

Shkoder—Shtypshkroja Françeskane 1921.

Shenim: Kjo broshyrë, e botueme për ditën e Pavarsís s' onë, u botue për herën e parë në HYLLIN E DRITËS, (vj. II 1921 fq. 70-73).

FISHTA P. **Gjergj**, O. F. M.

PROZODI LATINE

Rregulla të pergjithta mí shkurtsí e gjatsí te rrokjevet. (Perkthim prej Latinishtes) (Këq. HYLLI I DRITËS, Vj. IV—fruer 1923, fq. 71-75)

Shenim: Vazdoi së botuemi PROZODIJA LATINE, në numrin e marcit 1923 të HYLLIT, fq. 118-121 e në mujin e korrikut 1923 prej fq. 318-deri në dorën e dytë të vepres MRIZI I ZANAVE. (Këq. këtë dorë, pjesën: Perkthimet).

FISHTA **A. Gjergj**., O. F. M.

DEKA E BURRNIJA

Shenim: Kjo lyrikë e fuqíshme, botue për herë të parë ke e përkohëshmja Hylli i Dritës në muejin e tetorit 1922 fq. 481-483, u ribotue me titullin BURRNIJA në *Mrizin e Zânave*, dorë e dytë e dorë e tretë.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

IFIGENIJA N' AULLI—Tragedí per Instí tute femnore të Shqypnís.

(Hylli i Dritës, vj. VI Nr 3 fq. 482) *Hylli*, n. 10 fq. 561-568 e *Hylli* m. 11 fq. 614-621.

FISHTA **A. Gjergj**, O. F. M.

ILIADA E HOMERIT

Libri i pêstë

(*Hylli i Dritës* vj. VII Kallnduer 1931 nr. 1 fq. 29-36. Vijimi: *Hylli*, marc 1931 fq. 148-153. Vijon: *Hylli*, prill 1931 fq. 209 214 e n' *Hyllin e Dritës* të vjetit VIII (1932) në nr. e shtatorit fë. 449-453.

Shenim: Kjo kr. V e Iliadhës u ribotue ke vepra e *F. Fishtës*: Anthologí Shqipe vëll II fq. 24-44.

BASHKIMI

FJALUER I RII I SHCYPES

Perbâam — Préie Shocniét t' Bashkimit

Shenim: Vepra 540 fq. e botueme në Shkodër në 1908 me nji parathânë e, nenshkrue nga Parsimi i Shocniis Bashkimit t' Gjuhes Shcypé, — pat si perpilues kryesuer *D. Dodë Kolecin.* por ndër sá bashkëpunime të tjera pat edhe pjesëtarin e parís së saj *A. Gj. Fishtën.*

FISHTA A. Gjergj, O. F. M.

PARATHANE

(Këq, Ernest Koliqi — *Poetët e mëdhej t'Italis — vëll' I fq. VII-XIV*).

FISHTA P. GJERGJ, O. F. M.

URATA E NADES (*Jam lucis orto si dere* (*Zâni i Shna Ndout*, vj. VI tetuer 1918 nr. X fq. 151)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

MESHTARI. — Ditën qi mueren Urdhnin e Meshtaris Të Nderët Eten franciskaj shqytarë

Benardin Palaj e Rrok Gurashi

(*Zâni i Shna Ndout*, vj. VI — shtatuer 1918 nr. 9 fq. 136-137)

FISHTA P. Gj (ergj) O. F. M.

T' GRISHUN PER MUEJ T' MAJT

(Zâni i Shna Ndout, vj. VI. maj 1918. nr. 5 fq. 70-71.)

LIBRI I TRETË E KNNOITORES PER MSOITORE T'SHCYPNIIS

fq. 54 — nr. 79: ATMES (Vatanit):

„Ntý mendoj kur agon drita e tj."

Shenim: E pa nënshkrim, sikúr copat e tjera të librave të leximit, botue nga Shoqnija e Bashkimit.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

T' Nderueshmit Zotni

P. Ndocit Zannoni S. J.

(LEKA, vj. III. 1931, nr. 6. Fq. 172-173)

Shenim: Leka ndër sa të tjera shkruen për këtë vjershë: Po e botojmë para tjerave ketë vjershë pse ka nji vjeftje në letërsí t' onë e tuj kênë se deri m'sot s' kemi asnji shembull poezije alkaike.

PALEMONI

ZAMSI E PALEMONI

PALEMONI

(LEKA, vj. III. 1931, nr. 9 fq. 257).

Shenim: Leka e përcjellë me nji shenim këtë tingllim t' Át Gjergj Fishtës, si përgjigje e njij tingllimi qi i drejtonte Zamsi (— P. Zannoni) për t'i kërkue qortimin e përkëthimit t' eklogave te Vergilit, punue nga Zannoni.

POSTA E SHQYPNIËS 1916, 1917-18.

Shenim: Kopja e Bibliothekës së Françeskâjvet në Shkodër, të cilën verës së kalueme e kam pasun ndër duer për ndo 'i ditë, kam vû ré se ka aty këtu të shënjueme me ngjyrë disa shkrime të pá-nënshkrim të drejtorit të kësaj fletorjeje, qi dilte dý herë në javë. Drejtohej nga A. Gj. Fishta. Për të gjáll të Poetit, Françeskanët pregatiteshin për botimin e mbarë veprave të Fishtës, shpërndá aty këtu ndër të përkohshme fletore t'ona (Këq. botime tjera ke VARIA, pjesë V).

POSTA E SHQYPNIËS

(Vj. 1917 dt. 19-I fq. 1):

SHQYPNIJA E MINISTRI I BULGARIS

Dr. RIZOV.

Shenim: Ke lista 52 radhësh qi pati mirësín të m'i dërgojë A. Gj. Shllaku nën: «Shkrimet e botueme t'A. Fishtës në prozë», kujtohet si i shkruem nga A. Gjergji edhe ky artikull. Më përmendë edhe artikuj tjerë të Fishtës: *Nji gjýgj mbi «Postën e Shqypniës»* (5-XII fq. 3), *Rrênat* (P. S. 20.IV. nr. 34-35, fq. 4 vjeti ?)

POSTA E SHQYPNIS (1917 28.XII. f. 5)

SI E MARRIN INGLIZT JETËN.

Shenim: Ky kallxim tërheqës e i kandëshëm, i cili do të mund të bante pjesë në grumbullin e kallximevet: «Gjashtë net kazanash», u botue pa ndonji shenim t'Auktorit, në drejtimin e Postës së Shqypnís. Shkrimet e tija në këtë fletore janë të shumta e të pa nënshkrim. Mbetet nji punë për t'u krye për hulumtuesit e veprës së Fishtës të veçojnë në këtë fletore se cilat kanë qenë shkrimet e tija. Mâ i grishuni në këtë vepër do të mund t'ishte Vinçenç Prennushi, i cili në këtë kohë ka bashkëpunue me të në drejtimin e fletores në fjalë.

POSTA E SHQYPNÍS

(Vjeti 1918 dt. 8. V. fq. 1. nr. 41.)

NDER BLERIME TË VORREVE

Shenim: Ribotimi i mâvonëshëm ke *Shkolla Shqiptare* i kallndorit të vjetit 1941 âsht i pjesëshëm e jo i tanë.

HYLLI I DRITËS

Vjeti I nr. 1 — tetuer 1914. Kryeartikulli, nga pênda e Fishtës.

PERLIMI I PËRKOHSHMJES, fq. 4 — 8, nënshkrue: *Drejtimi.*

HYLLI I DRITËS

(Vjeti II—mâj, nr. 1 fq. 1—10. Kryeartikulli i pá nënshkrim, shkrue nga A. Gj. FISHTA).

RREZIKU I PERMRENDSHEM

Shenim: Nga stili mund të njifet auktori i kësaj proze së fuqíshme, në të cilën bihet gjêndja e Shqipnís dikúr e në kohë në të cilën shkruhej kryeartikulli: në vjetin 1921).

HYLLI I DRITËS

(Vj. I. tetuer 1913. Nr. 2. fq. 36-42)

A JANË T'ZOTT SHQYPTARËT ME U MAJTË SHTET N'VEDI?

Shenim: Ky studim i Poetit të Madh vazhdoi ndër këta numra të H. të Dr. (Këq. nr. 3 vj. 1913 fq. 74-78; nr. 5 vj. 1913 fq. 138-141). Auktori *P. Gj. Fishta* vûni nënshkrimin e vet vetëm në pjesën e studimit të tetorit 1913.

FISHTA P. Gjergj O. F. M.

T'METUNVE N' LUFTË PER LIRI T'SHQYPNIËS

(Ditën e t'Shuemve)

Shenim: Kjo lyrikë 11-rrokshash së lirë u u shtyp për herën e parë ke Hylli i Dritës në vj. 1913, vj. 1. nr. 2 fq. 58-62 e mâ vonë në mblodhjen e lyrikevet: Mrizi i Zânavet nën titullin: Ditën e të Shuemvet. Në krahasim, me botitimin e dytë, ke i pari (fq. 60) janë lanë jashtë trí fjalë, ku kujtohet êmni barbarit.

HYLLI I DRITËS

(Vj. I. dhetuer 1913, nr. 3. fq. 79-85).

KANIBALIZMI SLAV A SE DEKA E SHÊMTUEME E P. LUIGJIT PALIQ O.F.M

Shenim: Nji heri me këtë artikull të panëshkruem, por si duket të Drejtorit të saj të parë, A. Gjergji shkruente në nr. 6. (vj. J. marc 1914) ndër faqet 187-190): *Kryevjetori i dekës së P. Luigjit Paliq* O. F. M. — Mytë prejë ushtrivet malazeze me 7. t'Marcit 1913 edhe në vazhdim (fq. 188): KANGË. Kjo *kangë* u botue mâ vonë në Mrizin e Zânavet. Nisë me vargun «*Barbarët!... e mytne !.... E praa* e tj.»

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

E 28 E NANDORIT T' VJETIT 1913.

Shenim: U botue për herën e parë ke HYLLI I DRITËS. Vjeti I. dhetuer 1914 nr. 3/ ndër fq. 98-100. Mâ vonë e ribotoi në Mrizin e Zânavet. Si mbas diftimit qi na bân vetë Poeti në vargun e mbramë: «Posë Zotit n'qiell, s'do t'i sherbejmë mâ kujë» ndjekë kjo oroe

e tija: Kta vjerrsha kjenë shkrue për fletore «(P)erlindja e Shqypniës» n'Vlonë për rasë t'kremtimit t'indipendencës s'Shqypniës.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti I. Nr. 4 kallnduer 1914 fq. 106-110).

KRYEQJYTETI I SHQYPNIËS

Shenim: Ky artikull i pashenim të shkruesit âsht hartue nga A. Gjergji, si mbas njoftimit me shkrim qi më dha drejtori i Hyllit të Dritës.

KOHA E RE NË SHQIPNI

Shenim: Prej stili mund të vrehet se ky kryeartikull âsht shkrue nga A. Gjergj Fishta. Nji fletë 52 titujsh: «Shkrimet e botueme t'A. Fishtës në Prozë» qi m'u dërgue nga shoqi i im i dikúrshmi në shkollën e mesme A. Gjon Shllaku, tash drejtuer i Hyllit, e nisë rradhën e shkrimeve të Fishtës në prozë me këtë kryeartikull.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1914 mâj nr. 8 fq. 233-239)

GJUHA MSIMIT (në syprinë GJUHA E MSIMIT)

Shenim: Ky kryeartikull i nënshkruem «Hylli i Dritës», si m'a vërteton me listën e përmendun A. Gj. Shllaku, u shkrue nga A. Gjergji.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti I. korrik 1914. Nr. 10.)

NJI KOMEDI E PANDERSHME E TË XX QINDVJETË.

Shenim: Ky kryeartikull i mbramë i vjetit të parë të Hyllit, qi cilsohet nga Terenc Toçi si mâ i miri e mâ i lidhuni, shkrue nga Fishta, gjatë të gjith veprimit të tij, u bâ shkaktar qi fuqít e mdhá, atëherë në sundimin e Shkodrës, t'a mbyllsnir. këtë të përkohëshme, si të damshme për interesat e tyne n' at kohë. Me këtë vendim të marrun asht lidhë edhe rasa e hikjes së drejtorit të saj kúr ky ndeshkohej prej kolonelit De Philipps të çohej diku larg — në Hindí.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti i II qershuer 1921 fq. 56).

PERLINDJA E SHPIRTENVET

Shenim: Kryeartikull i pa nënshkrim. Si munda t'a vërtetoj edhe nga njohtimi me shkrim qi më dha drejtori i tashëm i *Hyllit të Dritës*, âsht i Át Gjergjit.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti II. — shtatuer 1921, fq. 193-198:)

Kryeartikulli i «*Hyllit Dritës*»:

MENTALITETI I SHQYPNÍS SË MESME

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1921 fq. 333)

PUNËT BOTORE NË SHQYPNI

Shenim: Shkrue nga A. Gjergji, pështetë njij njohtimi me shkrim qi m'u dha nga âna e Drejtorit të tashëm të Hyllit të Dritës A. Gj. Shllaku.

GEGË TOSKA

Kryeartikulli i Hyllit të Dritës (vj. III. dhetuer 1922, fq. 553-557):

KASNECI I DARDHËS

HYLLI I DRITËS

(Vj. III. kallnduer 1923 nr. 1, fq. 49-59):

Kryeartikulli:

KOHA E ARDHSHME E SHQYPNIS

Shenim: Ky kryeartikull âsht i pa ndonji nënshkrim, por nga stili njifet A. Gj. Fishta, përpiluesi i tij. Nga letra e drejtimit të Hyllit u njoftova se aj shkrim âsht i At Gjergjit.

HYLLI I DRITËS

(Vj. III. Nr. 3, marc 1923, fq. 97-105)

Kryeartikulli: SISTEMI PARLAMENTAR duket i shkruem prej A. Gjergj Fishtës.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1923 fq. 136).

«NE, SUTOR, ULTRA CREPIDAM!»

Shenim: Kryeartikull polemik i shkruem, si më njohtoi A. Gj. Shllaku, nga A. Gjergj Fishta. Po me këtë titull gati shoh

nji shkrim tjetër të Fishtës (H. i Dr. vj. 1914 nr. 8 fq. 253-258. Per nji artikull të Diellit të Bostonit. (Ne, sutor, ultra crepidam!)

KISHA KATOLIKE KA TRAJTUE KULTURËN OKCIDENTALE

(fq. 145-153).

Shenim: Ky studim vazhdoi si kryeartikull i Hyllit në muejin e qershorit të vj. 1923, fq. 193-200 e në korrik, fq. 253-256).

HYLLI I DRITËS

(Vj. III. korrik 1922 fq. 289-308 kryeartikulli):

ARSIM, A PO LUFTË KUNDRA KATOLIQIZMIT NË SHQIPNI

HYLLI I DRITËS

(Vj. III. shtatuer 1923 fq. 385-400 kryeartikulli):

HOMINEM NON HABEO
(nuh kam njeri)

Shenim: Kryeartikulli âsht i pá-nënshkruem, por nga stili duket se âsht i A. Gj. Fishtës. Vashdoi në tetuer kr. fq. 433-444).

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1923 fq. 433)

LIRIJA E ZGJEDHJEVET E OBSTRUKCJONIZMI I "OPOZITËS"

Shenim: Redaksija e Hyllit, nepër drejtorin e saj. A. Gjon Shllakun më njofton se aj kryeartikull ka qenë hartue nga A. Gjergji.

HYLLI I DRITËS

ASEMBLEJA KUSHTETUESE

(Vjeti 1923 fq. 181.)

Shenim: Drejtori i tashëm i Hyllit të Dritës A. Gj. Shllaku në listën e përmendun edhe në vendet e tjera, e vên në rradhën e shkrimevet në prozë t' A. Gjergjit.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1923 fq. 529.)

IPESHKVIJT E SHQYPNIS E ÇASHTJA E ZGJEDHJEVET

Shenim: A. Gjon Shllaku më njofton se ky kryeartikull âsht i A. Gjergjit.

HYLLI I DRITËS.

(Vjeti IV. 1924. nr. 1-16 kryeartikulli:

PER NJI FJALË TË PAVEND TË Z. MEHDI FRASHËRIT

Shenim: Nga stili shifet se âsht pênda e A Fishtës.

HYLLI I DRITËS

(Vj. IV. 1924 nr. 2, fq. 73-80 kryeartikulli):

DELIKTI I MAMURRASIT E GJENDJA E LINGATUEME E SHTETIT SHQYPTAR

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1924 fq. 145.)

ÇASHTJA E KRYEQYTETIT E KLERI KATOLIK

Shenim: Kryeartikull i A. Gjergjit. Këtë njohtim e pata nga lista e drejtorít të tashëm të Hyllit A. Gj. Shllaku, të cilën pati mirësín m'a dërgojë tue m' i shlye kështu disa mungesa të këtij punimi mbi Poetin e Madh.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1924 fq. 282)

GOJA LLAP — E PARAVESHI DAP

Shenim: Kryeartikull polemike i A. Gjergj Fishtës, pështetë njoftimit me shkrim qi më dha Drejtori i tashëm i Hyllit të Dritës.

HYLLI I DRITES

(Vj. V. nr. 9-10 fq. 377-394 kryeartikulli):

KLERI KATOLIK I SHQYPNIS E BASHKIMI I KOMIT

Shenim: Artikull polemike, i pa nënshkruem. Nga stili njifet se âsht i A. Gjergj Fishtës. Në listën e artikujvet në prozë shkrue nga At Fishta, dërgue nga âna e Drejtoris së Hyllit të Dritës, kujtohet edhe ky punim i këtij pioniri të rilindjes.

HYLLI I DRITËS

(Vj. V. fq.441-451 kryeartikulli):

«HYLLI I DRITËS» E SHKOLLAT

Shenim: I pá nënshkruem, Nga stili njihet pênda e A Gj. Fishtës.

HYLLI I DRITËS

(Vj. V — fq. 524-534 kryeartikulli):

KUNDRA NJI BLASFEMIS SË FLETORES «BASHKIMI»

Shenim: I pá nënshkruem. Duket i shkruem nga A. Gjergj Fishta.

HYLLI I DRITËS

(Vj. VI nr. 1-Kallnduer 1930 fq. 1-9 Kryeartikulli:

KULTURA

Shenim: Asht i pá nenshkrim. Nga stili njifet penda e Auktorit t' Anzave të Parnasit. Drejtori i tashem i Hyllit të Dritës A. Gjon Shllaku më njohton se âsht shkrue nga A. Gjergji.

HYLLI I DRITËS

TASH QI ÂSHT BÂ SHQYPNIJA, DUEN PERBÂ SHQYPTARËT

(Këq. *H. e Dr.* vj. VI, prill 1930, nr. 4 fq. 185-195).

HYLLI I DRITËS

(Vj. VI-dhetuer 1930-nr. 12. Kryeartikull i pá nënshkruem. Nga stili njifet fare mirë pênda e Auktorit të Lahutës:

NJI ATENTAT SHURDHË (fq. 641-649)

Shenim: Janë për t' u kujtuem disa pjesë të randësishme të këtij shkrimi mbí fuqín e fjalës (fq. 642), mbí vlerën e folkorës (fq. 643-644), mbí vjetërsí të letratyrës shqyptare (fq. 644), gjykime mbí vlerën e disa shkrimtarëve t' onë të vjetër (fq. 644-645), mbí shkrimtarë mâ të rí (fq. 645), mbí nji fenomen të çuditëshëm në letratyrë të soçme. Arsyet e këtij pengimi, (fq. 646 etj.), çâshtja e dhialektit letrar. Ëgërsija e shkrimit të tij kundër këtyne penguesve të këtij punimi letrár (fq. 647-649). Theksimi i këtyne fjalëvet për t' u kujtue: «...Jo, po, me shum arsye, pra i a kemi vû titullin këtij artikulli t' onë *Njí atentat shurdhë*, pse, po kje qi intelektualt t' onë me vepra të veta letrare nuk i bâjnë báll kësaj rryme shkatrruese të pedantave, të semi-mehmurve e të semishegertave t' onë, dalkadalë e pa u kujtue kush, gjûha shqype do të hupë etj.... Mos të harrojmë se me djerrë gjûhën, do me thânë me djerrë komsín e pamvarsín».

HYLLI I DRITËS

(fq. VII Korrik-gusht 1931 nr. 7-8 fq. 369-375 Kryeartikulli:

E PARA EKSPOZITË ARTIZANATI NË TIRANË

Shenim: Ky artikull âsht i pá nenshkrim. Asht shkrue, si duket nga A. Gj. Fishta. Nga nji listë e shkrimeve në prozë të Fishtës vehem në dijení, nëpër A. Gj. Shllakun se ky kryeartikull âsht i A. Fishtës.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

NJI UDHTIM NË TURKI TË RE

(Këq. *Hylli i Dritës*, vj. VIII. Nr. 2 fruer 1932 fq. 87-97. Vijoi në nr. 3 (marc 1932) të *Hyllit* fq. 145-154; përsëri në nr. 4 (prill 1932) të *Hyllit* fq. 203-208, në nr. 6 (qershuer 1932) të *Hyllit* fq. 303-310, në nr. 12 (dhetuer 1932) të *Hyllit* fq. 642-645, në nr. 1 të *Hyllit* (vjeti IX kallnduer 1933 fq. 45-52.

GEGË TOSKA

NË RASË TË QINDVJETORIT TË DEKËS SË WOLFANGUT GOETHE 1832-1932

(*Hylli i Dritës*, vj. VIII qershuer 1932 nr. 6 fq. 273-281)

Shenim: Ky kryeartikull i dha shkas Mihal Zallarit të përgjigjet ke fletorja *Besapo* e asaj kohe (vj. 1932).

HYLLI I DRITËS

(Vj. VIII Maj 1932. nr. 5 Kryeartikulli (fq. 217-222):

LIVRIZA E SHTETENVET

Shenim: Ky kryeartikull âsht i pa nenshkrim. Nga mëndyra e të shkruemit i kujtohemi pëndës s' A. Gj. Fishtës sidomos ke fq. 221. Mbas njij njohtimi t' A. Gjon Shllakut thom se âsht shkrue nga A. Gjergji.

HYLLI I DRITËS

Vj. VIII-dhetuer 1932 Nr. 12 fq. 593-610;

LETËR E HAPUN z. Hilë Mosit

Shenim: Nga stili njifet faret mirë A. Gj. Fishta. U botue edhe si broshurë në veti. Drejtori i tashem i *Hyllit* më njohtoi se âsht vepër e A. Gjergjit.

HYLLI I DRITËS

Vj. VIII-dhetuer 1932-nr. 12 fq. 629-633.

HIJEVE TË PARNASIT

Per të prûm në vend nji gjyq të pa vend të Z. Mehdi Frashërit mbi auktorin e «Lahutës së Malcís».

Shenim: Artikulli âsht i pá nënshkruem. Nga stili njifet penda e A. Fishtës (Këq. fq. 629). Karakteri polemik i tij këtu gjen nji shpërthim të rí ndër këto fletë.

— a [1])

SHININE ESTETIKE
Mbi natyrë t' Artit

(Këq. *Hylli i Dritës* (vj. IX-kallnduer 1933-nr. 1 fq. 8-12. Vijoi në *Hyllin* e frorit 1933 fq. 67-75.

HYLLI I DRITËS

(Vj. IX prill 1933 nr. 4 fq.153-163) kryeartikulli i pánënshkrim:

KANUNI I LEKË DUKAGJINIT

[1]) E përfolori herën e parë ke nji kryeartikull i së përkohësh ues «G ueja Shqi tare (vjeti 192)

Shenim: Ky artikull u botue si parathanëjë e vepres postume të françeskanit Shtj. K. Gjecov-it: *Kanuni i Lekë Dukagjinit.*

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1933 fq. 238-304

INDIPENDENCA MORALE E SHQYPNIS

Shenim: U shkrue nga A. Gjergj Fishta, pështetë njohtimit me shkrim qi m' ep drejtori i tashëm i Hyllit të Dritës.

nënshkrue CRITICUS

HYLLI I DRITËS

(Vj. IV Korrik gusht 1933 nr. 7-8 fq. 305-309).

LAIÇIZMI NË PRENDIM?

Shtetet nuk po e shikjojn me sy të mirë.

Shenim: Ky kryeartikull *mund të jetë* i A. Gj. Fishtës. Mbaron artikulli me këtë pyetje: «Tue kënë të provueme botnisht të gjitha kto punë, vall z. Mehdi Begu, me gjith at logjikë e shkencë që ka, si mund t' i ignorojë ?»

HYLLI I DRITËS

(Vjeti 1934 nr. 10 fq. 449-550)

RIVISTA E SHTYPIT

«GRINDJE ME KLERIN»

Shenim: Prej listës së përmendun parandej, qi pati mirësín të më dërgonte drejtori i tashëm i Hyllit të Dritës, vê ré se ky shkrim ngjyre polemike qe shkrue nga A. Gjergji.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

RIVISTA E SHTYPIT
«VJERSHA HEROIKE SHQIPTARE»

(*Hylli i Dritës*, vj. XI-marc 1935 nr. 4 fq. 142-152).

Shenim: Artikulli ká karakter polemik me *Zalvin* (=Zef Valentinin) i cili u vû të shkruej në *Lekën* (fruer 1935) nji studim mbi vjershën heroike shqiptare. Artiku-

llin e A. *Schmaus-it*, qi i dha shkas studimit te *Valentinit* S. J. e perkëtheva nga serbo-kroatishtja për *Lekën*, percjellë me ndonji shenim t'emin. Për nji kuptim më të mirë të vargjevet 8-rrokshe të Lahutës, âsht i nevojshëm leximi i këtij artikulli magistral, të Fishtës.

S—

DREJTSIJA NDERKOMBTARE

(Kryeartikull i Hyllit të Dritës, vj. XVX gusht-tetuer 1939 nr. 8-10 fq. 369-379).

GIORGIO FISHTA

PROSPERITÀ DEL POPOLO SKIPETARO SOTTO L' IMPERO ROMANO

(Kryeartikull i fashikullit të dytë të së përk. s'Akademís Mbretnore t' Italís *Rivista d' Albania*, fq. 111-113)

VI

PJESË TË BOTUEME KE E PËRKOHËSHMJA ZÂNI I SHNA NDOUT

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

T'KUSHTUEMT E ZEMERS ZOJËS MRIË.

Nisë me vargun:

«O Zojë Virgjin, mushë me hirë e tj.»

(Katër tubëza katërshe me përkëthesë)

Shenim: U botue ke Zâni i Shna Ndout, vj. II-gusht 1914 nr. VIII fq. 62-63.

Në këtë kohë i shof të botueme ke Zâni i Shna Ndout edhe disa vjersha të pá nënshkrim. A. janë të P. Gj. Fishtës apo të Valles Popullore (të V. Prennushit?)

FISHTA **P.** Gjergj, O. F. M.

SHNA NDOU I PADUES — Kangë I. (këq. Zanin e Shna Ndout vj. IV- qershuer 1916 nr. VI fq. 86—90).

Shenim: Vijoi në korrik, 1916 të *Z. të Shna Ndout* Kangë II fq. 111-114; vazhdimi në gusht 1916 të *Z. të Shn. Nd.* 2 k. II fq. 126-130;

FISHTA **P.** Gjergj, O. F. M.

MBAS T'KUSHTUEMIT T'ZEMERS (Katër tubëza katërshe me përkëthesë). Nisin me vargun:

«*O Gojë Virgjin, derë e qiellit etj.*»

Shenim: U botue ke Zâni i Shna Ndout, vj. II-gusht nr. VIII fq. 63.

FISHTA **P.** Gjergj, O. F. M.

T'LEEMT E ZOJËS

Nisë me vargun, në gjasë të njij kânge popullore:

«*Kahë kan raa, thue, mramë do valle...*»

Shenim: Filloi botimin e disa lyrikeve fetare n' at numër të së përkohëshmes Zâni i Shna Ndout, kur kjo nisi me u drejtue prej A. Anton Harapit. Kânga u botue në Zânin e Shna Ndout, vj. V-shtatuer 1927 nr. IV fq. 139-141.

FISHTA **P.** Gjergj, O. F. M.

ENGLLI I ROJËS

Vargu i parë: «*Le t' zharrisë flaka shkrumuese...*»

Shenim: U botue ke e përk. Zâní i Shna Ndout, vj. V-tetuer 1917 nr. X. fq. 152-154.

FISHTA **P.** Gjergj, O. F. M.

SUPER FLUMINA...*)

(*Zâni i Shna Ndout*, vj. VI kallnduer 1918 nr. 1 fq. 23-24).

Shenim: Pá shenimin e emnit t' Auktorit kanga perciellet prej kësaj oroeje: Prej melodramit *Barit e Betlemit* qí kje tfaqë aq bukur prej nxanseve të Shkollës së Stigmatimeve në Salon të Shkollës françeskane me 30 dhetuer 1917. Kjo kangë nuk âsht tjetër veç se përkthimi i psalmit 136 në të cillin Davidi parashef e numron mjerimet qi do t' u vërtetojshin mandej mbì popull të Babilones në Kohë të Jeremís profetë. Kjo vjershë, e muzikueme, prej të vlertit franceskan P. Martin Gjoka e, kndue n' at natë me mjeshtrí e fort përmallshem prej Z. A. Papajani, xuer lot prej syve të shum kuej.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

RORATE

Prej vepre të pábotuéme të P. Gjergj Fishtës «Barít e Betlemit».

(Zâni i Shna Ndout, vj. VI-nanduer 1918 fq. 167).

ZÂNI I SHNA NDOUT

Vjeti VII prill 1919 nr. 4 fq. 64-65.

BUKURIJA E ZOJËS.

Shenim: Drejtimi në fund të faqes 64 vën ket shenim: «Barít e Betlemit» libër i pabotuem i A. Gjergj Fishtës.

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vj. VII dhetuer 1919—Nr. 12 fq. 188.)

KSHNELLAT

Shenim: Drejtimi në fund të fq. 188 i ven këtë shenim: *Prej vepret të pabotueme «Barít e Betlemit» t' At Gjergj Fishtës O. F. M.

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. VII dhetuer 1919-nr. 12 fq. 191.)

JEZU KRISHTI FMI

Shenim: Drejtimi i së perk. i vën ket shenim në mbarim të fq. 191: «Prej nji dorshkrimit të pabotuem t' A. Gjergj Fishtës, O. F. M. Barít e Betlemit».

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

FORT TË NDERTIT AT PASHKO BARDHIT O. F. M.

Ditën qi mûshi njizetepesë vjet Meshtarijet

(Zani i Shna Ndout, vj. VIII—nr. 11-1920 fq. 257-262).

Shenim: Nji fragment i kësaj kange titullue mâ vonë *Emancipacjoni i popullit Shqyptar*, ner titullin *Idhealí i Poetit*, po ribotohet në pjesën e mbrame të këtij punimi.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

(Këq. «Zani i Shna Ndout vj. VIII-gusht 1920 nr. fq. 185-187).

URATA E ATDHETARIT SHQYPTAR

Nisë me vargjet:

«T' falem, o Zojë! — Shqypnija
Sod teper keq ká ngelun...»

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vjeti XI-dhetuer 1923 nr. 12 fq. 182-183):

ZOJA I NJELLË GJUMIN KRISHTIT FMI

«O ti, Djalë, gazmendi i qiellit
Lumja un per tý! e tj.»

Shenim: Në fq. 183 âsht ky shenim: Prej vepret të pabotueme t' A. Gjergj. Fishtës, O. F. M.: *Barít e Betlemit»*

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vjeti XI-dhetuer 1923 nr- 12 fq. 186):

HYLLI I RI

Shenim: Në fq. 186 âsht ky shenim: *) Prej vepret të pabotueme t' A. Gjergj. Fishtës, O. F. M. «Barít e Betlemit».

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

BARÍT E BETLEMIT

Melodram

(Këq.: Pjesë të botueme ke e përkohëshmja *Zâni i Shna Ndout: Super flumina* (vj. 1918, nr. 1 fq. 23-24); *Bukurija e Zojës* (vj. 1919, nr. 4 fq, 64-65) *Rorate* (vj. 1918, nr. 11 fq. 167) *Kshnellat* (vj. 1919, nr. 12 fq. 188); *Jezu Krishti fmî* (vj. 1919, nr, 12 fq. 191); *Zoja i njellë gjûmin Krishtit fmi* (vj. 1923, nr. 12 fq. 182-183); *Hylli i ri* (vj. 1923, nr. 12 fq. 186) e së mbrami botimin e mbarë vepрës ke VALLJA E PARRIZIT (Këq pjesën: *Vepra të botueme).*

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vj. XII — kallnduer 1924 — nr. 1 fq. 7-9.

EMNI JEZUS

Mbi rudina të Sionit etj.

Nënshkrue P. Gj. Fishta

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XII — fruer 1924 nr. II fq. 24):

„DE PROFUNDIS"

(Parafrazë)

Nënshkrue: P. Gj. Fishta O.F.M.

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XII. prill 1924 nr. IV fq. 57):

SHKODRA E ZOJA

Atbotë. mî Shkoder kuer mâ i bukur dilli.

Nënshkr. P. Gj. Fishta O. F. M.

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XII — Mâj 1924 nr. 5 fq. 71)

ZOJA SHKODRES

Kuer permbrenda atij tempulli të ri,
Mue per nen dollma t'Rozafatit true etj...

Nënshkrue: P. Gj. Fishta, O. F. M.

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XII — qershuer 1924 nr. VI fq. 85-86)

„PANGE LINGUA"

Nënshkrue: P. Gj. Fishta O. F. M.

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XII — korrik 1924. Nr. VII fq. 103-106).

SHNA NDOU I PADUES

(Kqyr prill 1918)

Kangë IV

Pá nënshkrim

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XII — prill 1929 nr. 4 fq. 56):

«Të falem, o Krygje, shpresa e rrozullimit etj.»

(Dý tubëza pá nënshkrim)

A. Gj. F.

ZÂNI SHNA NDOUT

(Vj. XVII. — nanduer 1929 numuri XI fq. 163-167.

FUQIJA E FJALËS SË TENZOT

Në rasë të dekës së Fort të Ndertit *A. Engjell Serreqit* S. J. — Misjonarit të palodhëshem e përnjimend nieri i Zotit.

«Andej, ká i argjantë Jordani
Valen e ban me ushtue...»

P. Gj. Fishta, O. F. M.

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vj. XVIII korrik 1930 nr. 7 fq. 100-103.

PER MESHË TË PARË TË DY FRANÇESKAJVE TË RI

«Lum e lum po ban Shqypnija»

P. Gjergj Fishta O. F. M.

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vj. XVIII gusht 1930 nr. VIII fq. 120-121.

MARTYRT N' ARENA

(Valle qi mund të këndohet mbas vepre të famshme të Rillé):

«O Cezar! të falet kush do t'desë!»

ZÂNI I SHNA NDOUT

(Vj. XVIII shtatuer 1930 nr. IX fq. 134.

ALVERNA

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

HYMNI I KOLEGJËS FRANÇESKANE

(Këq. Zânin e Shna Ndout, vj. XX tetuer 1932 nr. 10 fq. 157-159).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

KRISHTI MBRET

(Këq. Zânin e Shna Ndout, vj. XXVI 1938 nr. 11 fq. 394-397).

VII

KRONIKA

TË CHRONOLOGUS-it NË H. TË DRITËS

E

NË ZÂNIN E SHNA NDOUT

HYLLI I DRITËS

(Vjeti I nr. 1 — tetuer 1913: *Lajmë*. 1. Rrokull Shqypniës fq. 25-28; 2. Rrokull Botës, fq. 28-29).

Shenim: Rubrikën kronikë e mbrendësh-

me dhe e jashtëme e ká mbajtë për vjet e vjet Drejtori i së përkohëshmes. Nuk dij të gjêj fletë mâ t'argëtueshme e t'interesantshme se sa kronikën e lajmevet, sidomos të vjetit të parë të Hyllit. Gjallësija e stilit, ironija e njohtun e A. Fishtës, qi kah nji herë kalon në nji gaz t'idhun, u ruejnë këtyne kronikavet fletët pa dyshim mâ të zgjedhunat e prozës së Fishtës. *Lajmet* e tija në t'ardhëshmen do të jenë burim krejt i çmueshëm i historjanit të së nesërmes.

HYLLI I DRITËS

(Vj. l. nr. 2 nanduer 191 ; fq. 67-70. *Lajme* — Rrokull Shqypniës — fq. 70-71, Rrokull Botës.

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti 1 nr. 3 — dhetuer 1913: *Lajme*. Rrokull Shqypniës, fq. 101-104. Këtu del nën kryptonymin e njohtun: *Chronologus*. Këq. pjesën e pseudonymeve t'A. Gj. Fishtës të përdoruna në shtiellin e dyzetë — e mâ vjetve të veprimit politik e letrár).

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti I. nr. 4. —Kallnduer 1914: *Lajme*. Rrokull Shqypniës, fq. 129-132. Nënshkrue: *Chronologus*; rrotull botës fq. 133).

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti I nr. 5 — fruer 1914: *Lajme* Rrokull Shqypniës. fq. 163-168, nënshkrue: *Chronologus)*.

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti 1 nr. 6 — marc 1914: *Lajme*. Rrokull Shqypniës, fq. 194-196. Tërhjekë vrejtjen përshkrimi i ditëve të mbrame të sundimit të Kryetarit të mâ së parës qeverí shqiptare në Vlonë. Gjykimi i historjakut objektiv do të ndalet edhe mbí këto fletë, të cilat vijnë e i bashkohen njij kryeartikulli të Konitzës n'Albaní: *Mea culpa* dhe artikullit të Salih Nivitzës në Popullin, mbas mbarimit të Luftës Botnore 1914-18). Vazhdojnë n'at numër po prej së njajtes pëndë (A. Gj. F.) lajmet rrokull Botës, fq. 196-198),

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti I. nr. 7 — prill 1914: *Lajme*. Rrokull Shqypniës, fq. 222-228; rrokull Botës, fq. 229-230 nënshkrue: *Chronologus*).

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti 1. nr. 8 mâj 1914: *Lajme*. Rrokull Shqypniës, fq. 259-261; rrokull Botës fq. 261-262, nënshkrue: *Chronologus*.)

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti 1 nr. 9 — qershuer 1914: *Lajme*. Rrokull Shqypniës. fq. 292-296).

Shenim: Këto «Lajme» për këtë numër nuk kanë kurrfarë nënshkrimi, por nga stili mund të njihet lehtësisht penda e A. Gjergjit.

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti 1. nr. 10 — korrik 1914: *Lajme*. Rrokull Shqypniës, fq. 326-328, nënshkrue: (*Chronologus*), gabim shtypi për: *Chronologus*, pseudonym í A. Gj. Fishtës (këq. pseudonymet e tija).

HYLLI 1 DRITËS

(Vjeti II, nr. 1 — mâj 1921 fq. 40-43) *Lajme*. — Rrokull Shqypniës. fq. 43-45) — Rrokull Botës.

Shenim: Edhe këtu vrehet pënda e Auktorit t'Anzave të Parnasit. Në përshkrimin e ngjarjeve të vendit âsht gjithmonë tërheqës. Këtë kronikë të parë të lajmeve të Shqipnís mbas sa vjetvet, e mbyllë me grishjen e Avni Rustemit të gjitha shoqnívet kombtare të Shqipnís të bashkohen në nji kongres. Si difton themelimin e federatës *Atdheu*, e përfundon kështu këtë kronikë të parë të Shqipnís: «Tue kênë se Shqipnija s' ka për kurgjasend tjetër mâ nevojë

se për bashkim, na këtij bashkimi të shoqnívet kombtare i urojmë të mbaren ndër vepra të dobishme për Atdhé.» — Lajmet e nr. 2 (qershuer 1921) nuk duken të hartueme prej At Gjergjit.

HYLLI I DRITËS

(Vjeti II, nr. 3- — korrik 1921 fq. 136-140) *Lajme.* — Rrokull Shqypnís — fq. 140-143) — Rrokull Botës.

Shenim: Ky numër lajmesh mund të jetë nji kontribut jo i parandësi i gjendjes s'asaj kohe në Shqipní (fq. 137-138). Ngjarjet duken të përshkrueme nga A. Gjergji.

HYLLI I DRITËS

(Vj. II, nr. 4 gusht 1921) fq. 187-189. *Lajme.* — Rrokull Shqypnís — fq. 189-192 *Lajme.* Rrokull Botës.

Shenim: Shumica e këtyne lajmevet (fq. 188-189) duket e hartueme nga A. Gjergji. Në disa nga lajmet e kësaj rubrike vrehet edhe bashkëpunimi i shkrimtarëvet tjerë, gjâ qi mrrijta t' a vërtetoj edhê në pyetje të bâme ndër bashkëpunëtorët e tashem të së përkohshmes Hylli i Dritës.

HYLLI DRITËS

(Vj. II nr. 5 shtatuer 1921) fq. 236—240: *Lajme* — Rrokull Shqypnís fq. 240-243 Rrokull Botës.

Shenim: Kjo rubrikë e këtij numri më kujton vjetin e parë të Hyllit. Pjesa e parë (fq. 237) mbyllet me urimin «Rrnoftë Shqypnija! e korbat e saj augurzez i a marrshin të gjith të keqen!» I pasun sidomos në frazeologí e në gjuhë popullore del në këtë pjesë ky shkrimtar i pavdekëshem.

HYLLI I DRITËS

(Vj. II. nr. 6 tetuer (1921) fq. 282-284. *Lajme.* — Rrokull Shqypnís.

Shenim: Pranë lajmeve nepër pênden e Drejtorit themelues të Hyllit, nisin të botohen në këtë numër edhe kumtime të Zyrës së Shtypit (fq. 284).

HYLLI I DRITËS

(Vj. II nr. 7 nanduer 1921 fq. 317-322 *Lajme*-Rrokull Shqypnís — fq. 322-329. Rrokull Botës.

Shenim: Në këtë rubrikë të zakonshme të Drejtorit themelues të Hyllit të Dritës, vazhdon edhe për ket numer bashkëpunimi i pendave të ndryshëme.

HYLLI I DRITËS

(Vj. II nr. 8 dhetuer 1921) fq. 370-373. *Lajme.* — Rrokull Shqypnís. fq. 373-375. — Rrokull Botës.

Shenim: Edhe për këtë numër mund të kujtohet shenimi i mojit të përparëshem (nanduer 1921).

CHRONOLOGUS

HISTORIJA E T'TRETIT URDHEN FRANÇISKAN NË FAMULLIË T'ZYMBIT

(Këq.: Zânin e Shna Ndout, vj. V korrik 1917 nr. VII fq. 109-112.

CHRONOLOGUS

LAJME. — (Këq. Zâni i Shna Ndout vj. V fruer 1917 nr. 2 fq. 29-30.

Shenim: Vijon nji kronikë ngjarjesh prej 1-I-1917 deri me 26-I-1917. Vijon tregimi i ngjarjevet në nr. e marcit 1917 fq. 46-47; vijonë lajmet nga *Chronologus*-i në prill 1917 fq. 62-63. *Chronologus*-i në maj 1917 ke fq. 79 vazhdon tregimet e veta të dy mujvet: marc e prill. *Zâni* i mojit qershuer 1917 në fq. 85 bje *lajmet.*

CHRONOLOGUS

TRAZIMET E QERSHORIT (1924).

(Hylli i Dritës vj. V në 5-6 fq. 86-209).

VIII

RECENZIME BOTIMESH

(Nën «Bibliografi» — botoi kohë mbas kohe herë me kryptonym herë edhe pá ndonji nënshkrim disa gjykime mbí vepra e botime të shum-llojshme në gjûhë t' onë).

HYLLI I DRITËS

(Vjeti I, nr. 1—tetuer 1913 fq. 31: *Bibliografi.* Asht kjo fletë nji lloj parathânëjeje përmbí gjykimin qi e përkohëshmja Hylli i Dritës do t' ipte për botime të ndryshëme. Ndër sa tjera shkruen:

«Per ket arsye (e) Perkohëshmja e jonë.... ka me dhânë gjygjin e vet permi libra qi botohen në gjûhë shqype si edhè, ndoj herë. përmi ata qi flasin përmi Shqypni, tuj u mundue me ja qitë para syve të popullit sidomos vleren e tyne si kah Besimi ashtû kah Dija e Literatyra».

HYLLI I DRITËS (V. I. 1 — tetuer 1913 fq. 32).

Recenzim i mbledhjes së kângëvet popullore të Prennushit):

P. Vinçenc Prennushi O. F. M.– VISARI KOMTAR. I. Kangë Popullore. Blêe i parë. Kângë popullore Gegnishte. — Sarajevo, 1911. Druck und verlag von Daniel A. Kajon.

Theksoj ndonji gjykim të Fishtës mbí kângët popullore në rasën e këtij botimi:... « Kangët popullore janë nji dokument randsijet të madhe për Historí. Kangët popullore tuj na tregue shpirtin, të thuesh, e nji komit e ndísit e tija, na tregojnë së bashkut edhe ndërlikimet nepër të cillat âsht përshkue jeta e tij; e prandej ato jânë nji nîmë e madhe në dorë të dijetarit për të përpiluem të Historís».

HYLLI I DRITËS (V. I. Nr. 4 — kallnduer 1914, fq. 135-136).

Recenzimi i numrit III të së përkohëshmes së Korçës ZGJIMI, drejtue nga Thodor G. Kotti. Gjykimi i *Criticus-it* ndalet rreth artikullít: *Raca e njeriut* (fq. 136 të Zgjimit), shkrue në frymbë të theorís së Darvinit. Ironija e zakonëshme e Criticus-it del në shesh edhe nga disa pjesë të këtij gjykimi nga i cili po tërhjeki nji pjesë karakteristike: «Veç unë po e kshilloj Drejtorin e Zgjimit qi. sa me e bâ at zotní me shkrue artikuj, mí sende, qi me shka duket, s' i kupton kurrfaret, kishte me kênë fort mâ mirë me e dhânë me qirá atyne qi shkojnë me harusha, qi t' a shetisin nepër botë, si nji send të rrallë fort; pse kshtu Drejtori kishte me fitue ndoj metelik me tê, si edhe s' kishte me kênë mâ në rrezik me e përçudnue shqimit (të) përkohëshmen me shkrime të tija».

HYLLI I DRITËS (Vj. I. Nr. 4 — kallnduer 1914, fq. 136).

Recenzimi i Kalendarit të Vepres Pijore: KALENDARI 1914—Shkodër — Shtypshkroja e Zojës s' Paperlyeme, — 1913. Shenimi i *Criticus-it*, në rasën e këtij botimi, kufizohet vetëm të paraqesi vetëm nji «përgëzim» të shkurtun, tue e urue Shoqnín Botuese të këtij të 12-ttit blê të saj qi «edhe mas tashit, t' orvatet me e begatë zhdrivillimin e literatyrës komtare, me vepra tjera të dobíshme».

HYLLI I DRITËS (Vj. I. Nr. 8 — mâj 1914, fq. 264).

Recenzimi i veprës s' *Asdren*-it: ËNDRA E LOTË — Vjerrsha — Bukuresht — Shtyp «Gutenberg» - tr. Doamnei 20 1912. Nen Criticus shkruen: «Qe nji libër si kush. Mundet me u thânë me gjith arrsye, se me këtë libër vjerrshash âsht shtue fort pasunija e literaturës shqype pse fillim e marim ktij librit ndîhet nji fllad i âmbël njomsijet e hieshijet fort të kandshme. Për në kjottë e vërtetë, shka thotë Byron-i, se Poezija përbâhet prej ndiesíve të nalta e t' âmla, e prej shqyptimit të marë e t' ardhshëm, pa dyshim libri i Z. Asdren,

«Ëndra e Lotë» përmbledhë në vetvedi shum poezí të thjeshtë, tuj kênë se ndër të pêsë pjesët, ndër të cillat âsht dá libri, vegojnë mendime të naltueshme, të shprehuna me nji gjûhë të pastër e të hieshme. *Mas mendimit t' êm, ky libër tfaqë mâ së mirit shka ka të hiejshëm në vedvedi djalekti i Tosknís.*» Vijon me gjykime të tjera rreth gjûhës së shkrimit, tue u tfaqë kundërshtár i të përzímit të të dyja dhialektevet «në nji mëndyrë aq të vrazhdë, sa mos me t' u bâ me e këndue, si veprojnë disá. Ajo s' âsht giuhë: ajo âsht si mushku, qi s' âsht as kál as gomár». Përmbledhtas ky âsht gjykimi i Fishtës mbí këtë vepër, gjykim qi e pat lexue edhe në nji konferencë të mbajtun, në rasën e ardhjes s' Adrenit në Shkodër në 1937.

CRITICUS (alías: A. Gj. **Fishta**)

GENOVEFA

(Këq. H. e Dr. Nr. II vj. II 1921) e ribotimin e tij në të përkohëshmen Atdheu V. I nr. 5)

CRITICUS

(Hylli i Dritës vj. 1923-gusht fq. 380-383):

VALËT E VIJOSËS

Recenzimi i kësaj mbledhjeje vjershash të Mamaqit, âsht i A. Fishtës.

CRITICUS

(Këq. Hyllin e Dritës, vj. V-kallnduer 1924 fq.68-72 nr. 1):

TRI PYETJE NGA JETA E SKENDËRBEUT

Shenim: Asht ky recenzimi i disertacjonit të *Djevat Kortshës* me titullin e mbipërmêndun. Kritika e *Criticus-it* i dha lândë njij padije së ngrehun prej auktorit, pranë gjyqit të Shkodrës, kundër A. Gj. Fishtës, njij heri Drejtori i gjegjëshëm i Hyllit të Dritës.

HYLLI I DRITËS

(Vj. V-1924 nr. 2 fq. 140-142: Bibliografí — Recenzim i veprës së *Thimi Mitko-s*, BLETA SHQYPTARE, ribotue me alfabetin latin nga *Gj. Pekmezi*.

Shenim: Ky ribotim i veprës së Mitko-s prej Pekmezit, nuk âsht përshkrimi i tanë veprës së Mitko-s. Nji krahasim me originalin e rráll të Bletës Shqiptare (Ἀλβανικὴ Μέλισσα, Βηλιεττα Σκυπηταρε), na qet në shesh në përshkrim me alfabetin latin nji ribotim jo aq të kujdesëshëm bâ prej Gj. Pekmezit.

CRITICUS

(Këq. Hylli i Dritës vj. XII-kallnd. 1931 nr. 1 fq. 53-59:

KUMTIME SHTYPIT

VJERRSHAT E MURAD TOPTANIT—Tiranë — Shtypshkroja «Tirana».

Shenim: Nxjerri nga kjo kritikë ndonji fjalí: «... E njimend, nji beg, n' at ambjent, aso kohe, me pasë ndiesí aq të kthjellta atdhedashtnije e me i shprehë me njyre poetike aq të gjalla, si Murad Toptani, âsht nji fenomen i rallë ndër né qi të çuditë fort. Pak shembuj mjaftojn, për me qitë në dritë ket atdhedashtní e ket poezí t' auktorit. (fq. 53)... Masandej kanga *Mërgimi* — faqe 71 — un kishe me thânë se mund të krahasohet me mâ të bukrat kangë lyrike të letratyrës s' onë. Mjaft me ia lshue nji sy, për me u vërtetue se kjo pikpamje e êmja nuk âsht jashta vendit (fq. 56)... Prej ktij libri shifet kjartas, se Murad Toptani paska pasë kênë pernjimend poetë, njeri kulture e atdhetár i vërtetë.» (fq. 53).

CRITICUS

(Hylli i Dritës vj. VIII-tetuer 1932 fq. 542-543):

POETËT E MDHEJ T' ITALIS

Ernest Koliqi, vëllim i parë — Shtypshkroja «Nikaj» Tiranë 1932.

Shenim: A. Gj. Fishta i shkrou parathânëjen veprës: Poetët e mdhej t' Italís.

IX.

PJESË TË BOTUEME KE TË PËRKOHËSHMET «GRUEJA SHQYPTARE» «E SHKËNDIJA»

GRUEJA SHQYTARE

(Organ i komitetit «Grueja Shqyptare» — Del nji herë në muej).

Vjeti I nanduer 1920 nr. 1:

PROGRAMI I JONË (fq. 1-2)

nënshkrue: DREJTIMI

Shenim: Nga stili njifet lehtas pênda e A. Gjergj Fishtës.

GRUEJA SHQYPTARE

(Vj. I kallnduer 1921 nr. 3 fq. 22):

FURKA

Artikulli i pá nënshkrim, shkrue ndoshshta prej A. Gj. Fishtës:

«...Në Romë furka ka pasë kênë emblemi (p i r i) i detyrës së grues, e prandej, ditën e darsmes, barshin gjithmonë nji furkë mbas nuses. Ka pasë kênë edhe emblem robnije. Perandoresha Sofija dërgoi nji furkë eunukit Nerses, për me i shtî ndër mend, se s' ishte tjetër veçse nji rob. Ndër kombe luftarake, si, po e zâm, në Shqipní, kjo shenjon ligshtí. Me i thânë nji burrit, se âsht bâ me n j e s h ë f u r k ë n, në Shqypní kishte me kênë nji e fyeme e rândë. Prandej, kúr i lén kuej fmî, âsht adet me pvetë: a pushkë a furkë? për me dijtë a i ka lé djalë a vajzë.»

GRUEJA SHQYPTARE

(Vj. I kallnduer nr. 3 fq. 23-24):

PËR NJI HALË NË PËRPEQ

Nënshkrue: *Drejtimi*. Artikulli âsht i A. Gj. Fishtës, ase së paku, si mund të vrehet nga stili, rikëqyrë e plotsuse prej tii, I përgjegjet ndonjij kritike së bâme nepër gjytet të Shkodrës për trafiletin e nr. 2: *Sa na shkon për me mbajtë nji fmi?* Shton se kjo statistikë e jona u paraqit si nji botim i rrezikshëm — nji bollë a nji hagrep — për moral. Po bij pjesën e mbrame të këtij shkrimi: «Po t'ishte e vërtetë, se në nji popull, si populli shqyptár, ku erzi e morali jânë qandrra mâ e fortë e jetës civile, mêrr shkas prej botimit të shpenzimeve për të mbâjtun të fmîvet me voglue numrin e të lémevet, do t'ishte kundra moralit me mbajtë edhe tefterët e shpenzimevet për të mbajtun, po e zâm, të ndonji konviktit a seminarit pse âsht friga, qi të parët e atyne institutevet, tue pa shpenzimet e mëdha, qi bâhen sidomos në kto kohë, kishin me u disprue e kshtu me u qitë rrexigáll afizave e xhakojve: ase, për me folë vetem për shpijakë, i zoti i shpís me u rá m' tungë të spatës krés së gjindve të shpís. Prite, Zot!»

SAFO

SOFIJA

(Prej nji duket dramatike të pabotueme)

Shenim: Këtu nisë të botohet për herë të parë drami JERINA (*Grueja Shqyptare*, vj. I nr. 3 fq. 21), qujtë edhe MBRETNESHA E LULEVET. Vazhdoi të botohet në të përk. Grueja Shqyptare në nr. 4 (fq. 29). Kjo pjesë u botue në 1939, e përkëthyeme në gjûhën italishte në muejin e gushtit të së përkohëshmes *Panorama*, përcjellë me nji intervistë qi pat me publicistin italjan Ugo *Cangiano-n*. Këq. njohtimin e këtij: Un incontro con Padre Fishta. Ndrrimet e shumta qi pat kjo vepër dramatike e At Fishtës, si edhe arsyet qi e shtýn t' a shkruej, jânë të përmbledhuna në parathânëjen e Auktorit, kúr kjo vepër nisi të ribotohej, në formën e mbramë të vetën në *Hyllin e Dritës* së vjetit 1940. Me nu-

mrin e nandorit 1940 u krye së botuemi në Hyllin e Dritës.

GRUEJA SHQYPTARE

(Vj. I, nr. 1, fq. 4-6) artikulli:

NANAVE SHQYPTARE

nënshkrue:

—u

Shenim: Nga stili kujtojmë âuktorin e Anzave të Parnasit. Po shkëpus ndonji pjesë:

«Politika e filologija jânë dý dije aq të hapta e të kthellta, sa qi për me mújtë me folë nieri mbí to me kompetencë, kishte me u lypë, qi aj të kishte nji pregatim fort të gjatë e studjime përnjimend të kthellta. Por me gjith kta kujtojmë, se asnji degë tjetër dije nuk âsht aq e strapacueme në Shqypnië, sá kto dý, politika e filologija; pse për rrezik, kto dije kjenë bâ, të thuesh, monopol prej dy elementave mâ të mrapshtë qi ká Shqypnija e qi jânë *sallahanat e shkallabanat* etj... Prej anet të vet komiteti «Grueja Shqyptare» ka marrë haxhet diku nji vishkull mjaft të gjatë e me tê ka menden me u rá qafës e veshve — e sidomos veshve...etj.»

GRUEJA SHQYPTARE

(Vj. I-fruer 1921-nr- 4 fq. 25-28):

FAMILJA

nënshkrue: **Gegë Toska**

Shenim: Kjo letër e hapun «P. T. Zojës Kryetare të komitetit «*Grueja Shqyptare*» në Shkodër», âsht nji përgjegje e artikullit të *Minerva-s*: «Familja», botue në nr. e kallndorit 1931 (nr. 3, fq. 17-19 të së njajtes së përkohëshme).

Shkëpus nji pjesë nga kjo letër e Gegë Toskës: «... Mbas mendimi t' êm, pra, e Nderta Zojë Kryetare, artikulli i z. Minervës âsht i ndërtuem mbí shum parime të gabueshme; por qellimi i artikullistit, (si shifet kjarisht prej dý përjudhevet të fundshme t' artikullit), përkon mjaft mirë me parime t' Etikës së shndoshtë e t' arrsyeshme. E vërtetë qi aj artikullin e vet e zen fíll prej teorije të gabueshme qi mson, se nieri ka kênë dikúr bagtí; por qellimi i tij nuk âsht si qellimi i disá njerzve të pá moral qi thonë, se nieri ka kênë bagtí, për me e bâ qi të jetojë si bagtí; qellimi i tij âsht me i mushë menden kombit shqyptár, se familja e tij ka nevojë të përmirsohet. E sa për kshtu, ka folë aq kjarët, sa mund të flitet kjarët në nji çashtje kaq delikate.»

GRUEJA SHQYPTARE

Vj. I marc 1921 nr. 5 kryeartikulli i pa nënshkrim. Nga stili njifet pênda e A. Gjergj Fishtës.

PRIND TË MIRË

(Fq. 33-34):

«...Pra nuk âsht mirë qj prindja, shtý prej dashtnijet qi kan për fmí, të myllin të dy sýt për mos me pa gabimet e fmíve, kah nuk duen me i ndeshkue. Kta prind tuj punue kso dore bâjnë si njata majmuna qi rrokin zogjt e vet e i shtërngojnë aq, sa me i lânë pa frymë. Dashtnija e teprueme e prindës, âsht rrenimi i fmîs. Kush nuk din me ndeshkue me mndyrë e me kohë, aj e ka në mní fmín e vet. Kush e llaston fmín, mâ vonë ka me e drashtë.»

GEGË TOSKA

Përkëthime prej «CANZONIERE» të Françeskut Petrarca

Tingllim CCCXI. Tingllím CCCXLVI.

(Këq, «SHKËNDIJA», nr. 3, fq. 10-11).

X.

VEPRA TË BOTUEME

FISHTA P. Ghergh, O. F. M.

VJERSHA T' PERSHPIRTSHME

t' kthyeme Shcyp

Shkoder — Shtyp. e Zojës s' Paperlyeme 1906 In-8 94 fq.

Shenim: E kujton *Bibliographija shqype* e M. P. St.—Vjenë 1909 (fq. 117, nr. 17.) *Bibliogr. albanaise* e Légrand-it plotësue prej Guys-it (Paris-Athinë 1912) nuk përmëndë *asnji* prej veprave të Fishtës. — *Vjershat e Pershpirtëshme* u botuen kohë mbas kohe, tue nisë prej shtatorit 1902, në të përkohëshmen ELCIJA i Zemers (s') Jezu Krisctit. Këq.: *Pjesë* të *botueme* ke e përkohëshmja *Elcija*, qujtë mâ vonë *Lajmtari i Zemrës së Krishtit*. Ribotime tjera të disá prej këtyne kangëvet i kemi në nji vëllim tjetër të Fishtës. Këq. veprën lyrike : VALLJA E PARRIZIT.

PREJ NJI MESHTARIT SHQYPTAAR

KOMSIJA E KLERI KATOLIK

N' Shkoder 1907 — Shtyp. e Zojës s' Paperlyeme.

Shenim: Auktori, si na e njohton *Zâni i Shna Ndout* (këq. nr. e kallndorit 1916 mblojcë — fq. 3), âsht A. Gjergj Fishta. Prej njij letre së hapun të Hyllit të Dritës (vj. 1932, nr. 12 fq. 594,) shofim se *brochure-a* e mbipërmëndun. botue — si dihet në nji numër krejt të pakët, i u drejtue H. Mosit. Nji punim i dytë i Fishtës, po nën këtë titull, u botue ke *Hylli i Dritës* 1924 fq. 30.

FISHTA P. Gjergj, O. F. A.

ANXAT E PARNASIT

Ceshem n' pune t' nierxve vech pse s' muj me kjaa

Byron Don Juan k. 4.

N' Sarajev „Bosn Post" n' v. 1907. In 8. 67 fq.

Shenim: Dorën e parë të këtyne kângëvet satirike, e botoi, sikur Lahutën e Malcís, pá êmën. Këq. ribotimin e veprës me êmën t' Auktorit. CORDIGNANO (Epopeja etj. fq. 88) shkruen për këtë vepër: «Janë vjersha satirike. Pak kush, kujtoj në letratyrë mbarë të botës, ja del A. FISHTËS si poet satirik, i cili me nji fuqí të çuditshme therë e prekë aty kû mâ fort dhem e djeg. Hera herë i shkelxen gazi në buzë, por me nji *humorizëm* e me nji *ironí* aq të gjallë, sa qesh e njesh tuj vû në *kamxhik* rrymën e pádrejtsís, të poshtersís e të çdo vesi të mrapshtë e tuj përshkue deri në strofull të tyne. E kena pá edhe nepër kangët e Lahutës, ku kapet me anmiqt e Shqypnís, ë me *kurvën e motit*, si e thrret aj Europën. Duhet me thânë se Shqyptari âsht nji ndër popuj qi dán mâ në shêj për punë të gazit e lojë satirike.»

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

PIKA VOËSET

Carmina proveniunt animo deducta sereno (Ovidius, Trist. I. IV. 39)

N' Zader Shtypshkroja Vitaliani, n' v. 1909. Kushtim: Shqyptarit t' vjefshem Zot. Luigj Gurakuchit nneres t' djelmniis s' Shkodres kto vjersha t' pervûta auktori kushton. In-8 62 fq.

GEGË TOSKA

GOMARI I BABATASIT

Poem dramatik.

Populli falë ata qi e mundojnë, por nuk ka për të falë kurr ata qi e rrejnë.

Shkoder — Shtyp. Françeskane 1923. In-8 104 fq.

Shenim: Këq. pjesën GEGË TOSKA — *Fragment* prej «*Gomari i Babatasit*» si edhe pjesën I. *Dorëshkrime*.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

MOJZ GOLEMI I DIBERS E DELI CENA

Epizod i nji poemit mbî Skanderbegun. (*Kalendari* i Veprës Pijore 1919 fq. 68-98).

Shenim: Poemi vazhdoi së botuemi ke e përk. LEKA vj. 1932 nr. 2. (fruer); Mojs Golemi 1915 Kangë II fq. 39-44. Vijoi në muejin e marcit të vj. 1932 fq. 77-80.
Këqyr BIB GHETA (pjesën Dorëshkrime).

SHQYPTARËT E TË DREJTAT E TYNE

Shkoder — Shtypshkroja Françeskane 1920.

Shenim: Kjo konfencë; e punueme shqip prej A. Gj. Fishtës, u mbajtë në Paris nga Imz. L. Bumçi në nji nga aulet e e Universitetit Katholik të Parisit në nji kohë kúr Delegacjoni Shqiptár, fill me mbarimin e Luftës Botnore (1914-1918), kishte shkue në Paris për të kërkue pavarësín shqiptare. Këq. reçenzimin e kësaj vepre ke *Hylli i Dritës* (vj. 192 fq. 96) e ke *Zâni i Shna Ndout*, vj. VIII — nanduer 1920 (mbulojë e së përkohëshmes).

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

VALLJA E PARRIZIT

Shkoder — Shtypshkroja Françeskane 1925. In-8 236 fq.

Vepra përmban: I) Të Kryqzuemt; II) Të Zanunt e pafaj të Virgjines Mrî; III) Nuncjata; IV) Mater Dolorosa; V) Dý melodramet: Barít e Betlêmit (Këq. DRAMATIKËN) e Shë Françeskun e Asizit (ibidem. DRAM).

Shenim: Ndodhet në shtyp nji botim i rí me komentin e A. V. **Volaj**, O. F. M.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

VALLJA E PARRIZIT

Botim i dytë. Shkodër, Shtyp. Françeskane.

Shenim: Per këtë botim shkruente A. J. **Rrota** në fq. 175 të veprës *Letr. Shqype:* «Në ket blê Auktori vûni në nji të gjitha kangët lirike qi kishin nji subjekt fetár, bashkë me dý melodrame *Barit e Betlemit e Sh. Francesku i Asizit*. Për t' a shijue njomsín, bukurín e ndiesivet të stilit, në këtë vepër t' A. Fishtës gjên shka zêmra mund të dishrojë mâ t' ambël e t' andëshem në gjuhën shqype».

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

MRIZI I ZANAVE

Shkoder — Shtypshkroja «Nikaj» 1913 in-8. 6 fq. të pánumrueme me nji kushtim A. Severin Lushaj-t+115 fq.

Në ribotim të kësaj vepre (1924, 1931: këq. vazhdimin e këtyne botimevet; disa kângë u bân lândë e mbledhjeve tjera. Këtu u botuen me radhë: 1) Parathânë, bisedë. Auktori, Shtypshkrojsi (fq. 1-8); 2) Të Kryqzuemit (fq. 9-14); 3) Ngadhnija e Kryqit (fq. 15-18); 4) Mater Dolorosa (fq. 19-22); 5) Sh' Françesku i Asizit (fq. 23-29); 6) Ujtë të Jordanit (fq. 30-34); 7) Shqypnija (fq. 35-38); 8) Gjûha shqype (fq. 41-43); 9) Shqyptari i gjytetnuem (këq. këtë vepër); 10) Gjûha e msimit (këq. këtë vepër); 11) Nevoja e msimit (këq. këtë vepër); 12) Dijsja (fq. 103-114).

FISHTA **A. Gjergj**, O. F. M.

MRIZI I ZANAVE

Di molte lingue la cultura pare che sia, cominciata dalla poesia, al modo che la creazione stessa del liguaggio dovè quasi essere da poetiça aspirazione. GIROL. DE-RADA *Antol. Alb.* - Shkoder - Shtypshkroja e së Paperlyemes - 1924.

Shenim Pjesëtimi i lândës së kësaj dore (së dytë), ndryshon nga botimi i 1913-tës. Libri 4 fq. të pánumrueme e 229 faqesh pá diftojës, ndahet ndër trí pjesë: I) Atdhetaret (fq. 7-83): Shqypnija, Shqypnija e Lirë, Shqypnís, Gjûha Shqype, Ditën e të Shumve 1913. Nji Gjâmë Desprimit! Surgite, Mortui! (Çohi, të dekun!) Nevoja e Msimit, Shqyptari i Gjytetnuem, Emancipacjoni i Kombit Shqyptár, «In hoc signo vinces», Hymni i Flamurit Kombtár, 28 Nanduer 1913, Juda Makabé. II) Jehi i shpirtit (fq. 125-172): I Dëbuemi, Gjaksorve (1899), Nji Misjonarit Franciskan, Në Ditë t' Emnit të nji Franciskanit Shqyptár, Pêng Nderimit, Burrnija, Nji Lule Vjeshtet, Dita e Gjygjit, Mí Vorr t' A. Anton M. Zannoni S. J., Mí Vorr t' A. Aloís

Paliq O. F. M., Odisea. III) Përkëthimet: Prozodí Latine, Nji Darkë në Konvikt, Shkolla e Muzikës.

FISHTA **A. Gjergj**, O. F. M.

MRIZI I ZÂNAVET

Botim i tretë — Shkoder-Shtypshkroja Françeskane — 1931. Form. të madh in-8 2 faqesh të pánumrueme + 149 fq. pá diftojës. Nga botimi i dytë u lán jashtë këto pjesë: 1) Melodr. Juda Makabé, (nga pjesa e parë e mbledhjes, tue u vû në vend të saj melodr. Shqyptarja e Gjytetnueme, fq. 50-89, e lyrika Geni fq. 90-91). Nga pjesa e dytë e botimit të dytë u lán jashtë lyriket: Nji Misjonarit Franciskan, Në Ditë t' Emnit të nji Françiskanit Shqyptár e Pêng Nderimit. Pjesa e tretë e botimit të dytë (Përkëthimet) u la jashtë. Në këtë botim u shtue vetëm kjo lândë; Per këndimin metrik të vjershavet (fq. 139-140) e zhvillimi i disa fjalve të librit (fq. 141-149).

Shenim: Për këtë botim shkruen *A. J. Rrota* ke *Letr. Shq.* fq. 171: «I fortë, i thekëshëm nji herit edhe i ambël kah ndiesít e i rrjedhshëm kah tjala, — cilsí karakteristike të këtij poeti — na tëfaqet At Fishta ndër lirike të veta qi hartoi me shumicë në gjithnduer trajte metrike subjekti. Në blênin *Mrizi i Zânavet* vendoi mâ fort ato qi ishin kombtare, ndër të cilat shtíni melodramin e çmueshëm *Shqyptari i qytetnuem* e melodramin *Juda Makabé*».

GEGË TOSKA

Fragment prej «GOMARI I BABATASIT»

Pjesa e dytë — Akt II. Neoshqyptarët 1924 (Këq. *H. e Dritës*, vj. XV marc-korrik 1939 nr. 3-7 fq. 181-193)

Shenim: Këq. mbi këtë vepër pjesën: *Dorëshkrime.*

GEGË TOSKA

JERINA

apo

MBRETNESHA E LULEVET.—Poem melodramatik—Shkoder—Shtypshkroja Franceskane — 1941 (Botime të së perkohshmes «Hylli i Dritës» Serje e ré 8).

Shenim: këq. shenimin ke SAFO—Sofija, prej nji duket dramatike të pábotueme)

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

KUFIJT E SHQYPNIS

U botue ndër fletët e fletores së Salih Nivitzës POPULLI qyshë nga nr. 2 i vj. 1919 për dy numura me radhë.

Shenim: Fletorja Populli qi u themelue nga MUÇO QULLI u botue në Vlonë e në Shkodër. Me 1919 nisi të shtypej nën drejtimin e Salih Nivitzës i cili e mbajti deri në vdekje (në kallduer të vj. 1920). Ky organ i Komitetit të Kosovës u vashdue nga Bedri Pejani alias: Zâni i Tomorrit.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

ANZAT E PARNASIT

Qeshem m'punë t' njerzve veç pse s'mûjë me kjá.

Byron — Botim i dytë — Shkodër — Shtypshkroja Françeskane — 1928. In-8 fq. të pánumrueme+249 faqe me nji errata-corrige (2 fq.) e nji diftojsë (1 fq.)

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

LOT GJAKUT

Pjesë e parë — *Kryeqitja shqyptare* e vjetit 1910-11-12.

(Këq. HYLLI I DRITËS, vj. I nr. I fq. 21-24 me këto kaptina: Parathânë, Kostitucjoni i Turkiës, Vijoi në nr. 2 të HYLLIT TË DRITËS vj. 1914, fq. 63-66, me këtë kaptinë: II T' vûmt e riformëve. Nr. 4 (fq. 126-128) pati këtë kaptinë: Nji lulishtë riformesh të zhoënturqve. Nr. 9 (fq. 288-292) përmbajti kaptinën V (sic) Kryeqitja e Malcorve. Nr. 10, i fundit (fq. 323-325) përmbajti kaptinen Lufta e Malcíës. I pezulluem Hylli i Dritës, (këq. *Nji Komedie e pandershme* ke VARIA), e këputi në gjysmë këtë historí të Shqipnis së ré,

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

SHNA NDOU I PADUES

Jeta e Shêjtit të Mrekullíve në vjerrshë. (In-8° 56 fq.) Shkoder-Shtyp. Françeskane.

Shenim: Kângët I e II u botuen në të përkohëshmen *Zâni i Shna Ndout*-vj. IV-qershuer 1916 nr. VI fq. 86-90. Vijoi botimi po n' at të përkohëshme në korrik të vj. 1916 (kânga II në fq. 111-114), në gusht të vj. 1916 (gjithnji kânga II) në fq. 126-130. Vjeti 1918 (vj. VI marc) nr. 3 i *Zânit* botoi këto kangë: K. III (fq. 39-42). Në muejin prill 1918 vijoi k. III (fq. 56-59.)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

SHNA NDOU I PADUES

Jeta e Shejtit te Mrekullívet në vjerrshë (Botim i dytë). Shkoder—Shtypshkroja Franceskane.

Shenim: Në gjashtë kangë Auktori i veprës *Lahuta se Malcís* ka rreshtue në këthough libër pjësët më në shej të jetës së Shna Ndout. Gjuha e zgjedhun e gjith njomsí, vendimi i mbarë i punvet e bâjnë këto libër të jetë nji gúr me çmim pse letërsín t' onë kombtare.

XI.

VEPRAT DRAMATIKE T' AT GJERGJ FISHTËS, TË ÇFAQUNA APO TË BOTUEME

GJUHA E MËSIMIT (1907)

U çfaq në Salonin theatruer të Shkollës Françeskane të Shkodrës e u botue në 1913 ke vepra MRIZI I ZANAVET (këq. këto vepër).

NEVOJA E MËSIMIT (1907)

Shenim: U çfaq në Salonin theatruer të Shkollës Françeskane e u botue në 1913 ke vepra MRIZI I ZANAVE.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

«VLLAZNIJA»

SH. FRANÇESKU I ASIZIT — Dram në 3 akte (99 fq.) — Shkoder, Shtyp. «Nikaj» 1912.

Shenim: Në 700-vjetorin françeskan u çfaq kjo vepër e FISHTËS, botue, si shifet, mâ vonë ke Nikaj. Nga kronika e kohës: E KREME SHTATQINDVJETORE E URDHNIT TË SH' FRANÇESKUT NË SHKODËR (*Elçija* vj. 1910 fq. 20-25), shohim nji njohtim të P. Vinçenc PRENNUSHI-t, prej të cilit po shkëpus disá rradhë të fq. 23: «...e të gjith pritshin me gazmend dukën e të vlerëshmit Franciskan A. Gjergj Fishtës qi do të çilte Akademín me nji ligjeratë: «FRANCISKANT NË SHOQNÍ TË NJERZIMIT» e duka e tij s' vanoi. Duel e themin e vet e zhvilloi me njat dije e me njat fjalë të zgjedhun qi âsht vetun e tija. »E mâ andej:«... Në pjesë të dytë u tfaq drami në 3 akte: Sh' Francisku i Asizit ndërton Urdhnin e Fretnís. Drami duel aq fort i pelqyeshem e tj... mjaft me thânë se ka dalë prej mêndes së naltë t' Auktorit të Lahutës së Malcís, se puna atbotë flet vetë. E dijmë se edhè kah âna letrare drami u çmue at natë prej shum kuej e shum u gazmuene me Auktorin, qi kishte mrrîjtë për festë shtatqindvjetore me i falë prap letratyrës shqype nji veper aq të bukur».

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

ODISEA — Dram nji akti.

Shenim: U botue për të parën herë në mbledhjen e vjershavet «Pika Voëse» (1909) fq. 41—50 Këq. veprën: IFIGENIJA N' AULLI.

FISHTA A. Gjergj, O. F. M.

SHQYPTARI I GJYTETNUEM

Shenim: «...jemi në vj. 1911, n' at rasë, në të cilën Shkolla Françeskane krem-

tote 50-vjetorin e të çilunit të vet. Në salon të theatrit ndër të grishun ishte edhe NAZIM BEU, valí në Shkodër e HASAN RIZA PASHA, komandant i ushtrís. Kje çfaqë drami «Shqyptari i gjytetnuem». Të gjitha të shprehunat ndigjoheshin me vemende. Kúr u përmend lirija e shqyptarit, shpërthyen brohorít e populli tij rrahë shplakë, i çote urime sulltanit.

Pse po rrahin shplakë? pveti Nazimi-I kje diftue. Në mbarim u përgëzue me Drejtorin P. Gjergj Fishtën e i tha këto fjalë: «U *lumtë. pse me mjete të ligjshme jeni tuj i msue fmît për lirí e për kulturë të njimendshme!*»

Ky fakt bâni përshtypje aq të madhe në shpírt t' atyne zyrtarve anadollakë, sa, jo mâ lerg se ne e nesre kthei HASAN RIZAJA tu Drejtori i Shkollës e u vû me e pvetë me interesë, se si e mendote punën e Shqypnís.... «(Artik. i P. D. KURTI-t, O. F. M. në HYLLIN E DRITËS, vj. XIII-nanduer 1937 fq. 529).

Këqyrni mbi këtë vepër kaptinën: *Shtypi i huej e A. Gjergj Fishta.*

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

PERPARA DERËS SË PARRIZIT (1914) qujtë mâ vonë: NEN HAJAT TË PARRIZIT. Ky *sketsh* u botue për herë të parë në të përkohëshmen HYLLI I DRITËS të vj. 1914 (fruer fq. 160-162) e mâ vonë në botimin e dytë (vj. 1928) t' Anzave të Parnasit.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

KONTRATA

Sketsh, botue për herë të parë si parathânëje e dorës së parë të veprës Mrizi i Zânavet (1913) e mâ vonë në dorën a dytë të veprës satyrike Ânzat e Parnasit.

FISHTA, **P. Gjergj**, O. F. M.

BARÍT E BETLEMIT — Melodram

(Këq. edhe: *Pjesë ië botueme ke e përkohëshmja Zâni i Shna Ndout*).

Shenim: Ky melodram u botue në veprën: «Vallja e Parrîzit».

FISHTA **A. Gjergj**, O. F. M.

JUDA MAKABE — Melodram

Shkodër – Shtypshkroja Franciskane— 1920.

Shenim: Në rasë të kremtes kombtare të pavarësís së Shqipnís u çfaq nè Salonin e Shkollës Françeskane ky melodram atdhetár në nji kohë kúr vlonte lufta e Koplikut e përpjekjet e kombit ishin të mdhaja të ruhej nga anmiqt e mbrendshëm e të jashtëm të Shqipnís. Ende sot ushtojnë ndër veshë të ndëgjuesve t' asaj çaqjeje vargjet plot deshprim t' Auktorit të melodramit atdhetar: «O Perendî, a ndjeve?!»

U botue për herë të parë ndër; «Lajmet e Komisís Letrare» të Shkodrës, në 1918.

Petrotta në *Popolo, lingua e letteratura albanese* shkruen për këtë melodram: «... *Juda Makabé* è ispirato all' ideale patriottico e *tende alla formazione dello spirito nazionale*, perchè anche l' Albania nel primo periodo del suo risorgimento è circondata da nemici esterni e instidiata da nemici e traditori nell' interno i quali devono essere vinti e debellati dalla gioventù albanese, educata all' ideale della Patria» f. 338-339.)

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

DREDHIT E PATUKUT

Punue lirisht mbas *Molière-it* Per Institutet mashkullore të Shqypnís. — Shkodër, 1920.

FISHTA **P. Gjergj**, O. F. M.

I LIGU PER MEND

Komedí trí Aktesh — Shkrue mbas *Molière*-it e përshtatë Instituteve mashku-

llore të Shqypnís prej P. Gjergj Fishtës, O. F. M. — Shkoder — Shtyp. Françeskane 1921.

FISHTA P. Gjergj, ACTON Karl

NJI DARKË NË KONVIKT

Farsë në nji akt. Muzikë e Karl Acton-it.

Shenim: Këq. veprën *Mrizi i Zânavet* dorë e DYTË.

FISHTA A. Gjergj, BERNINI G. B.

SHKOLLA E MUZIKËS

Lojë gazit në nji akt. Fjalë e muzikë të G. Bernini-t.

Shenim: U çfaq. si farsa *Nji darkë në Konvikt* në Salonin e Shkollës Françeskane të Shkodrës dhe u botue në dorën e dytë të veprës *Mrizi i Zânavet* (vj. 1924 Shtypshkroja e së Papërlyemes).

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

SH. LUIGJI GONZAGA

Melodram. Çmimi Lek 2. Shkodër Shtypshkroja e Zojës së Papërlyeme 1927.

Shenim: Këtij botimi i prîn nji kushtim i gjatë. In-8° 4. fq. të pánumrueme + 76 fq. Në mbarim: *Imprimatur* Scodrae, die 4 Aprilis 1926 + LAZARUS Archiepp.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

SHQYPTARJA E GJYTETNUEME

Melodram — Shtypshkroja Françeskane. Shkodër 1929.

Shenim: U çfaq në Salonin e Motravet Stigmatine të Shkodrës në 50 vjetorin e themelimit të Shkollës, botue n'at mot. Mâ vonë u bâ lândë e dorës së tretë (vj. 1931) të veprës *Mrizi i Zânavet*.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

IFIGENIJA N'AULLI (1929).

U çfaq në Salonin e Motravet Stigmatine të Shkodrës në 50 vjetorin e themelimit të Shkollës. U botue në të përkohëshmen Hylli i Dritës (vj. 1930) e së mbrami, bashkë me ODISEA-n, u shtyp si vepër në vedi në Shtypëshkrojën Françeskane të Shkodrës (1931)

GEGË TOSKA

JERINA ase MBRETNESHA E LULEVET

(1920-1940)

U botue për herën e parë ke *Grueja Shqyptare* (këq. pjesën e IX nën SAFO, pseud. i A. Fishtës, SOFIJA: prej nji duket dramatike të pábotueme). Aty përmendet edhe përkëthimi i saj n'italishte nga U. CANGIANO.

Si JERINA u botue në Hyllin e Dritës 1940. Me numrin e nandorit 1940 u krye së botuemi në Hyll të Dritës. U botue edhè si vepër në vedi ke Shtypshkroja Franceskane, e cila me vdekjen e Poetit u quejt «Shtypshkroja A. Gjergj Fishta.»

XII

LIGJERATAT

BISEDIMET E KUVENDIT KOMBTAR

Këq. Flet. Zyrtare, vj. II (1922) nr. 54. Vazhdimi i sesjonit I. Stina e dytë (fq. 914).

Pergjegje e M. Ivanajt

Prap në Fletoren Zyrtare, vj. III 1923 nr. 8. Sesjoni III, mbledhja IX fq. 147.

BISEDIMET E KSHILLIT KOMBTAR

(Mbledhje e 112-të me 4-I-1923 fq. 1214-1215)

Nji kërkesë e A Gjergj Fishtës, deputetit të Shkodrës, për subvencjonimin e Institutevet kulturore të Shkodrës.

BISEDIMIT E KSHILLIT KOMBTAR

(Mbledhje e 52 me 31-V-1923 fq. 917-919)

Z. P, Gjergj FISHTA—Z. Kryetár!

(Përgjegje deputetit Nik.. Ivanaj)

«...Kam 24 vjet shkollë qi kam bâ e

âsht ndonji faj qi kam bâ? Të kallxojë Z. Ivanaj sa libra ka bâ. Sa shtypshkroje ka ndërtue. T'i diftojë nji herë! (D. Ndré Miedja: Aj s'ka as dishmín e shkollës fillore). Prâ Zotní, për mos me shkue mâ gjatë po tham se pranoj atê qi thotë Z. L. Gurakuqi.

Shenim: Ndër «Bisedime të Kshillit Kombtár», vé ré mjaft gabime të shum llojshme. Kam para sŷsh disá vehtje, në këtë rasë vehtjen e A. Gj. Fishtës. E kam endè ndër veshë mëndyrën e rrjedhëshme të të folunit të tij edhe, nuk kam dyshim në këtë rasë t'i a hjedhi fajin pjesërisht stenografit të Kshillit Kombtár, gabimevet me vend e pá vend të redaktorëvet, të rradhojsvet e sidomos të qortuesve të shtypâjvet. Ndër këto «*gabime shtypi*», në riprodhimin e pjesëve t'A. Fishtës, bijnë edhè të tjerë (Këq. *Shtypi Shqyptar e A. Gj. Fishta.*)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

(Këq. Hyllin e Dritës, vj. 1924 fq. 153-168; 227-243; 328-333)

REFORMA ARSIMORE NË SHQYPNI

(Fjalim i pregatitun për t'u mbajtë në Parlamentin Shqiptár)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

FJALA MORTORE MBI KUFOMËN E AVNI RUSTEMIT

Shenim: Kjo fjalë, ndoshta mâ e bukura qi njeh letratyra gojëtare e Kombit t'onë, e mbajtun në Vlonë në 1924, u botue në fletorën e Vlonës *Politika* e n'*Afrimin* (vj. 1924), nr. i mâjit.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

PËR ALFABETIN LATIN

Shenim: Âsht fjalimi i tij në *Kongresin e Monastirit* (mbajtun prej 1-XI deri me 11-XI-1908). Mbi këtë fjalim të mbajtun, shkruen *Peirotta* në veprën *Popolo, Lingua e Letteratura Albanese* fq. 335:

«...Come oratore eccelle su tutti gli oratori albanesi, per cui fu eletto presidente del Congresso di Monastiri (*sic*) dove parlò per oltre un'ora mezza fra la meraviglia e l'ammirazione dei presenti.»

XIII

LETERKEMBIMI

I

AT FISHTËS

(*Letra private — Letra të hapuna*)

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

TALLAZET N'OQEAN

Prej njaj letre private prej New-York-ut, marc 1922 botue ke vepra e *P. Justin Rrotës*, O. F. M. *Letratyra Shqype*, botim i dytë fq. 91-92.

FISHTA P. Gjergj, O. F. M.

LETËR E HAPUN

(Botue ke *Dielli* Nr. 2481 me 8-VII-1922. Këqyrni pjesën: *Dorëshkrime*).

GEGË TOSKA

LETËR E HAPUN Zojës Kryetare të Komitetit *Grueja Shqyptare* në Shkodër.

(Këq.: Pjesë të botueme në të përkohëshmet *Grueja Shqyptare* e *Shkëndija*).

LETER E HAPUN Z. Hilë Mosit

(Këq. pjesën: VARIA Botim i *Hyllit të Dritës* 1932 nr. 12 fq. 593-610).

Shenim:

Át Pál Dodaj ruen nji numër krejt të të madh të letrave t'Át Gjergj Fishtës. Do të jetë nji pjesë e randësishme e njohjes së poetit, i cili si shihet nga vepra e tij e njij gjysme qindvjeti muer pjesë vepruese ndër të gjitha drejtimet e veprimtaris së botës s'onë.

XIV

ÇMIME E PËRGËZIME TË BOTËS INTELEKTUALE E TË POPULLIT

FILIBERTO DI SAVOIA

Esprimo a V. E. le più vive felicitazioni per l'alta ed onorifica distinzione.

F. d. SAVOIA GENOVA

JACOMONI Francesco

Sua Maestà il Re ed Imperatore su proposta del Duce Vi ha oggi in occasione elargizione statuto nominato Accademico d'Italia Alt Nel darvene comunicazione Vi esprimo le mie più vive felicitazioni.

LUOGOTENENTE GENERALE
J.

D' ANNUNZIO Gabriele

Al gran poeta della gloriosa gente d'Albania Pater Fishta fraternamente.

GABRIELE D'ANNUNZIO

KOLIQI Ernest

Vostra nomina Accademico d'Italia consacra genialità razza albanese Alt Con ammirata devozione di discepolo invio vivissimi auguri.

E. K.

FRANCISCI

Università romano lieta saluta vate nuova Albania Accademico d'Italia.

F.

FEDERZONI

La Vostra nomina ad Accademico d'Italia mentre costituisce per l'alta designazione del Duce un giusto premio al Vostro ingegno ed un nobile riconoscimento al valore della contenporanea poesia albanese assume altresì il significato della più perfetta fusione spirituale dei due popoli che l'Adriatico con le sue secolari glorie unisce perennemente. Nel manifestarvi il compiacimento mio personale e dei camerati Accademici per il Vostro ingresso in questa massima instituzione culturale del regime fascista formulo il più fervido augurio per la Vostra attività futura di poeta e di Accademico d'Italia.

PRESIDENTE F.

ZANI I SHNA NDOUT

(Vj. XVII—tetuer 1929—nr. 10 fq. 162-163).

NJI NDERIM I MERITUEM

«... Generali i Urdhnit... e emnote me dekret të vetin *Lector jubilatus*, titull pernjimend me randsi e qi n' urdhnin mbarë nepet rrall fort».

GUZZONI General

Lieto riconoscimento Vostra nobile attività esprimo Vi mie vivissime felicitazioni Alt

G. G.

AGOSTINUCCI General

Gradite mie vive felicitazioni per Vostra nomina Accademico d' Italia.

G. A.

KLUBI «GJUHA SHQYPE».

Klubi i Shkodrës «Gjuha Shqype» i dhuroi në shêj çmimit në kallnduer të vjetit 1911, nji kunorë argjandi, të punueme me mjeshtri nga dy argjantarë mâ të mirë të vendit.

DHANTÍT E POPULLIT SHQIPTAR

Në kohën e Luftës Botnore 1914-18, Berati në shej çmimi e nderimi për Poetin Kombëtar, i dhuroi nji pêndë ari.

Klubi «Gjuha Shqype», me qandër në Shkodër, i dhuroi dy basoriljeva të mdhaj.

Bâmirësi i madh Turtulli për fjalimin e Abdyl Frashërit në Lidhjen e Prizrendit, botue në veprëzën «EPOPEJA E FISIT

SHQYPTAR» e mâ vonë në Lahutën e Malcís, i dhuroi 1000 franga ari.

XV

SHTYPI SHQIPTAR
E
AT GJERGJ FISHTA, O. F. M.

ALBANIA

Fleta e Dréctorit; Muarme keto flétoré e libra: 1) «La Questione Albanese», e perkoheshmé italisht ci filloj te dale ne Buenos-Aires. 2) «Milosao, poema lirico», véper e gnohur é Rades, te tsilen é pérkthéu ne vjérsha italishté X. Donatello Nive. 3 «The Burden of the Balkans», liber i Xogn. Edith Durham, te tsilin po é kritikojme ne kete numer. 4. «*Lahuten e Maltsies*», *per te tsilen gatitme gne artikull per numer t'aferm etj...*

(ALBANIA London 1905 viti 9, sere 10 nr. 1).

Shenim: Mjerisht në numrin e aferm edhe ndër 11 të tjerë numra të vj. 1905 nuk e pásh kund të botuem artikullin e paralajmuem. Për këtë arsye pohimin e *P. P. Dodaj-t*, O. F. M. në Z. e *Shna Ndout* (nr. perkujtues i 25 vjetorit t'*A. Gj. Fishtës*) për gjykimin e *Konitzes* nuk mujta endè t'a vërtetoj.

ALBANIA

Viti 9 Nr. 7 fq. 137,

§ —Auktori i *Lahutes se Maltsies* eshte duké gatitur édhé te dyten piése te ketij libri ace te pelcyér. Sa ka cen' pelcyér, munt te kuptohet nga tsa fjale ce po hécim préj gne letré ce muarme tani shpejt: «Te kater tsopet é *Lahutes* i kam nis per Shcypnie, ci lé t'i shperdaj ner Malé, se jan fort te mira per mê u'nez ghakun *Shcyptavé*»

BARDHI **A. Pashko**, O. F. M.

A. GJERGJ FISHTA

(Zâni i Shna Ndout. Numër kujtimuer i 25-vjetorit të Meshtarís s'At Gjergj Fishtës: fruer 1919. Fq. 20-26).

CORDIGNANO **P. Fulvio, S. J.**

EPOPEJA KOMTARE E POPULLIT SHQYPTÁR

Pjes' e parë.

(Tubë librash per Shkollë Gymnazike e Tregtare botue prej Etenve Jezuit — Blêni XIII) — Shkoder — Shtypshkroja e së Papelyemes 1925. — Çmimi Kr. 5. In 8° 4 fq. të pánumrueme+153 fq.

CORDIGNANO **P. Fulvio, S. J.**

KRYEVEPRA E AT GJERGJIT NË ZHVILLIM TË HISTORIS SHQYPTARE

(Hylli i Dritës vj. VII-tetuer 1931-nr. 10 fq. 550-557)

CORDIGNANO **P. Fulvio, S. J.**

VASHA N'EPOPÉN KOMBTARE TË POPULLIT SHQYPTÁR

Tringa e Malcis — Botime të «Hylli i Dritës» — Serie e ré 5 — Shkoder — Shtypshkroja Franceskane — 1940 (mbulojë); në fletën e mbrendëshme 1939.

ÇABEJ Dr. Eqrem

ELEMENTE TË GJUHËSISË E TË LITERATURES SHQIPE

Shtypshkroja e Ministrisë s'Arsimit — Tiranë 1936.

Shenim: Ndër fletët 50-52 shkruen mbí jetë e vepra të Gjergj Fishtës e ndër fletët 132-141 ke «Pjesa të zgjedhura» bjen copa e komente të Lahutës së Malcís e tingllimin e nxjerrun nga *Pika Voese*, «Shqypnís».

DIELLI

(Nr. i datas së 4-IX-1919.)

Shenim: Në nji artikull të kësaj fletore qiteshin në shesh prej Drejtorit të saj cilësit e nalta të Shkrimtarit e t'Atdhetarit A. Gjerg Fishtes. Dielli shpresonte të kén gëzimin Shqiptarët e Amerikës për t'a pá, si shkruente, — mâ të naltin poet qi ka pasun gjûha e jonë.

(Numri i sypërtreguem i Diellit, i mungon kolekcjonit të Bibliothekës Kombtare të Tiranës. Shenimin e mora nga vepra e P. G. Petrotta-s: Popolo, Lingua e Letteratura Albanese fq. 335).

DODAJ P. Pál, O. F. M.

VJERSHTARI I POPULLIT NDER VJERSHA TË VETA

(Zâni i Shna Ndout—fruer 1919 fq. 29-35, numër kujtimuer i 25-vjetorit të Meshtarís s' A. Gjergj Fishtës).

FISHTA Filip

DÝ PASQYRA LETRATYRE

(Eseje kritike vrojtores së prof. Pavolinit «Letteratura» e vepres së prof. Papas Gaetano Petrotta-s «Popolo, Lingua e Letteratura Alhanese» Palermo, 1931)—Shkoder, Shtypshkroja Françeskane 1931.

Shenim: Mbi At Fishtën vijnë shenimet ndër faqet 21 e 26.

FISHTA Filip

ANTHOLOGÍ SHQIPE

Blêjt I e II.

Tiranë, 1935 e 1936 Shtëpija Botonjëse «Kristo Luarasi».

Shenim: Prej vëllimi të parë kujtoj fq. 103-109 e 143-152; prej vëll. të dytë fq. 4-8; 15; 24-48. Fq. 49-50, të pánumrueme, jetëshkrimin e klishehin e Poetit fq. 287.

FRASHËRI Eshref

DIT' E RE

(Shkruen mbí ngjyrë t' udhëtimit t'A. Gjergj Fishtës n' Europë e n' Amerikë)

Shenim: Këq. «DIELLI» nr. 2481 fq. 4, 5 e 8: LETËR E HAPUN—At Gjergj Fishta, O. F. M., Deputat i Shkodrës i falet me shëndet Z. Redaktorit të fletores «Dielli».

At Fishta në këtë letër sqjaruese e ngjyre polemike me dífamatorët e tij, i drejtohet Drejtorit të Vatrës, si përgjigje njij *Kryeartikulli* të mikut të tij F. K(onitzës) botue në fletorën «DIELLI me 26 të qershorit 1922.

FLOQI Dr. Kristo

KUSHTIM mikut të dashtun e vjershtorit kombtar në zâ Atë Gjergj Fishtës.

(Zâni i Shna Ndout—fruer 1919 fq. 36-39—Numër kujtimuer i 25-vjetorit të Meshtarís s' A. Gjergj Fishtës).

GRUDA Leke (alias: Luigj GURAKUQI)

VARGENIMI N'GJUHE SHCYPÉ

Me nji fjalorth shcyp-frâgisht n'marim. Shitet te Tip. Edit. Cav. Tacco & Salvietti. Via Nilo, 34-Napoli.

Në kushtim: Fort t'nnritshmit Xot *A. Ghergh Fishta* ci me vépra t' larta e t'shkelqyeshme i fitoi nneere e fame t'paa-sosmé Xànavé Shcyptaré n' shêj chmimit e binnijét ket pune t' vogle Auktori i pervûejtun kushton: — Nën PENGU I NNERIMIT ndjekë vjersha safike kushtuese e L. Grudes A. Fishtës.

Shenim: Këtij kushtimi Poeti Kombtar i u përgjegj ndër *Pika voëse*, vjershë e cila mâ vonë u ribotue ke Mrizi i Zânavet (këq. Pengu i nderimit). Ky numër i Shkëndís. boton nji doréshkrim të L. Gurakuqit, këtij admiratori e miku të At Fishtës (nji përkthim italisht të Lahutës së Malcís.)

GAZETA E RE

(V. I nr. 155 dt. 8-V-1924 fq.)

NJË UDHËTIM NË SHKODËR

(Në rasën e 50-vjetorit të them. të Shkollës së Stigmatinevet).

Shenim: Ky artikull i pa shenim âsht si m' u njohtue, i ZOJ XOXËS.

GAZETA E KORÇËS

Vrani(n)a e Lahutës së Malësis

(Këq. nr. 1066 dt. 25 VIII.1931 fq. 1)

Shenim: U botue shkurtimi i konferencës së *Gjergj Kukës* mbi Fishtën, mbajtë në Korçë.

(Këq. *Gjergj Kuka* po këtë kaptinë).

HARAPI ZEF. M.

A. GJERGJ FISHTA NË LAMË THEATRARE

(Hylli i Dritës vj. VII tetuer 1931 nr. 10 fq. 562-567)

HYLLI I DRITS

(Nr, i kremtimit të 60 vjetorit të tij: tetuer 1931, fq. 546):

AT GJERGJ FISHTA (1871-1931)

HYLLI I DRITËS

(Vj. XV nr. 3-7 fq. 228 marc—korrik 1939): «...Muza e At Fishtës qi tash mâ se *ka tërdhet-e pêsë* vjet nuk pushoi tuj këndue fisin ndër male e fusha t' Atdheut t'onë, sod po gjên, në qandrrën intelektuale të Romës imperiale vendin e nderit përbrî poetve e zhenive të kombit italjan.

Shenim: Vjeti i punimeve të para t' At Gjergjit, në 1894, pëlqen me njohtimin qi ep na nepër gojë t'At Fishtës, prof. i Universitetit të Beogradit, Akademiku Tihomir R. Gjorgjeviç-i (Këq. veprën e tij: NASH NARODNI ZHIVOT.)

KOLIQI Ernest

PËR AT GJERGJ FISHTËN

(Hylli i Dritës vj. VII tetuer 1931 nr. 10 fq. 558-561).

KRUJA Mustafa Merlika

ATË GJERGJ FISHTA AKADEMIK

(Hylli i Dritës, vj. XV nr. 3-7, fq. 227-229).

...Vlerat shqiptare e me to edhe Shqiptarija vetë jo veç nuk do të shuhen as të terratisen, por do të ngjallen e do të shkelqejnë mâ së miri, në dritën e qytetnimit të Romës.... Bota ka me shpejtue t'a njohë këtë vigan të poezís shqiptare e nepër tê ka për të njohun edhe Shqiptarinë.

Shenim: Ky artikull i Mustafa KRUJËS u botue për herën e parë në fletorën «FASHIZMI».

KUKA Gjergj

PAK ORË ME HERO' T E VRANINËS

Studim kritik

(Këq. LEKA vj. VIII, 1936) nr. 8. fq. 347-352 nr. 9 fq. 409-413.

Shenim: Shkruesi i këtij studimi të bukur reth kreshnikëve të Vraninës, Stefan Shundi, thekson qyshë në fillim — me shum arësye — nji çfajsim qesharak t'atyne qi tue qenë të huej për njohjen e jetës shqiptare, pa e marrë trazimin me e lodhë pak mêndjen, në njohjen e kësaj bote shqiptare e të gjûhës së pasun e të fuqíshme të *Lahutës*, e largojnë sysh e duervet përcjellë me këto fjalë se s'e kuptojmë.

KURTI P. **Donat**, O. F. M.

(*Hylli i Dritës*, vj. XIII — nanduer 1937, nr. 11):

FLAMURI KOMTAR NË KRAHINË TË SHKODRËS

«...Shkodra, mbas shtatë muej zijet e luftet, në vend të Flamurit të Shqypnís, qi e kishte dishrue aq fort, pau tuj hî ushtrín e Malit të Zí e tuj valvitë nepër zyre trobojnicën. Desht Zoti e s'ngjati shum ky mjerim. Me 14 mâj hîn në Shkoder Fuqít ndërkombtare e Mali i Zí pat urdhën me dalë. Vazhdon shkrimtari të na diftojë historín e ngritjes së Flamurit të Shqipnís në kumbonare të Kishës së Gjuhadolit me 12 të qershorit 1913, si edhe na difton frymsimin qi i leu A. Fishtës të shkruej n'at asë hymnin: *Porsi fleta* (fq. 532 e H. të Dr. numër i çekun.)

Shenim: Po plotsoj, në këtë rasë ndonji shenim t'atij artikullit të vlerëshëm. Flamuri i Shqipnís, kundra vullndetit të kryekomandanti të fuqívet ndërkombtare, Kol. De Filipps-it u ngreh nga Majori i soçëm i Milicjes Ndokë GJE

LOSHI, atëherë pjesëtár i Urdhnit françeskan të Shkodrës. Kah valvitej Flamuri, ndërsa vazhdojshin urdhnat për heqjen e tij, At Fishta, pështetë për dritore të lulishtës françeskane brî kumbonares, si i bijnë vëllazënt e tij lapcë e lëtër, në kundrim të valvitjes së Flamurit këndon n' at hov — e shkruen: Porsi fleta e êjllit të Zotit — Po rreh Flamuri i Shqypnís.

Hymni i Flamurit ishte shkrue: hymën i hovit, i enthuzjazmit të Poetit të rilindjes kombtare.

KURTI **P. Donat**, O. F. M.

ÁT GJERGJ FISHTA — QINDISËS I FLAMURIT TË SHQIPNIS

(Hylli i Dritës, vj. XIII nanduer 1937 nr. 11 fq. 534):

«...Flamuri i bukur i Shkollës Françeskane, i punuem qyshë në vjetin 1911, kishte mbetë i páplotsuem, d. m. th. sheriti i kuq i vûm prej Drejtorit, P. Gjergj Fishtës, me qellim t' ishte pjesë e Flamurit komtár, s' kishte mujtë deri m' atëherë me e pasë pjesën e zezë. Rasa i a mrrîjti. Xânsat e shkollës do të shkojshin në katedrale per të kremte të Zojës së Shkodres. Jena në tetuer të vj. 1913. Rreshtit të gjatë të fmivet i prîni flamuri i plotsuem i shkollës. Gjithkush e pau u bind (d. m. th.: u çudit) si barej publikisht flamuri i Shkollës me Flamurin e Shqypnís në të. Q' atëherë e sot flamuri vijoi ashtu».

M(ERXHANI) **Branko**

Shenime nga Stambolli

PATER GJERGJ FISHTA

(Këq »*Demokratia*« viti VII (1931) nr. 311 fq. 3.

PALUCA Ndue — KAMSI Kolë — KOLIQI Ernest

SHKOLLË E JETË

Shkodër — Shpija Botuese Ora 1935.

Shenim: Kemi copa nga veprat e Fishtës ndër fq. 61-2; fq. 102; 116-118; 189; 207; 216-17; 263-4; 268-9.

PRENNUSHI K.

(Këq. Hyllin e Dritës vj. 1936 nr. 12 fq. 578-585 artikullin:

KUVENDI I GIUHADOLIT

Në rasën e 75 — vjetorit 1861 — 1936).

Shenim: Ndër fq. 582-583-584-585 e kujton veprën letrare e atdhetare t' At Gjergj Fishtës.

PRENNUSHI P. V. O. F. M.

PÊNGU I NDERIMIT

(Zâni i Shna Ndout-fruer 1919-Numër kujtimuer i 25 vjetorit të Meshtarís s' A. Gjergj Fishtës). Faqet 26-28.

REFORMA

(Viti I nr 2 dt. 15.II.1924)

LETËR E HAPUN

E N(ebil) (Çikës) drejtue A. Gjergj. Fishtës në rasen e botimit të Gomarit të Babatasit.

Shenim: Auktori i këtij poemthi dramatik sulmonte ndër sa tjera edhe N. Ç. sidomos ndër vargjet.

«A e njef ti 'i farë N.... Ç...
Tyrk a s' dij se i s' cilës fabrike»

REPUBLIKA

(Dl.14.II.1924 fq. 3)

Shenim: Në këtë numër të fletores së Shkodres drejtue nga M. Ivanaj u botue recenzimi i Gomarit te Babatasit, (qi atëherë ishte bashkëpunëtuer i fletores s'Ivanajt si S. S.). Nisë me vargjet italishte:

«Se canti in coro come in Pindo canti,
Poveri Salmi, disgraziati Santi».

RROTA **P. Justin**, O. F. M.

LETRATYRA SHQYPE

Shkoder 1925 — Shtypshkroja Françeskane.

Shenim: Kjo dorë e parë e këtij teksti shkolluer, nda ndër dý pjesë: I) Parime letratyre; II) Historija e Letratyrës Shqype, bjen jetën e veprat e Poetit kombtar fq. 164-177. Nji ribotim i veprës në fjalë, u bâ vetëm për pjesën e parë.

SCAMPENSIS (alias: Kostaq CIPO)

FYTYRA POETIKE E PATER GJERGJ FISHTËS

Këq. Fletorën e Romës: Kuvêndi — vj. I nr. 1918, dt. 18-VI.

SIRDANI Át Marin, O. F. M.

SHQYPTARËT E HARTET (fq. 576-578).

Shenim: Ky studim i këtij Franceskani u botue në Hyllin e Dritës të vj. 1922 ndër numrat nanduer e dhetuer. Faqet e kujtueme, këtu marrin në shqyrtim përmbledhtas veprën e A. Gjergjit.

SCAMPENSIS

MRIZI I ZANAVE

(Këq. *Kuvendi*, v. I, nr. 8 dt. 22-8-1918.)

Shenim: Asht ky nji recenzim i Kostaq Cipos në ket fletore të Romës, drejtue nga Sotir Gjika.

SHINI MILO (alias: TOÇI Dr. Terenc)

APOSTULLI I INDIPENDENCËS

(Hylli i Dritës vj. VII tetuer 1931 nr. 10 fq. 547-549)

«... S'e kam pa kurr vedin të madh; por e kam ndie tepër të vogël kur pásh për herën e parë Patër Gjergjin- I kullonte fjala nga goja me ambëlsín e njij malli të thellë dhe tingëllímin e zânit që frymëzohet vetëm nga e vërteta, dhe kur e kam ndigjuem në Fushën e Çelës — në marcin 1914 — tue folë në nji *meeting* për Shkodrën kryeqytet, e ndjeva krenín e kombsís, pse nëpër biseden e tij diktova oratorin e naltë nga landa. nga trajta dhe nga zâni — sado qi atëherë në veshët e mi ndieshe endè jehonën e fjalimeve t'oratorëve me famë botnore të ndigjuem në Prendimin e Europës dhe n'Amerikë. Pater Gjergji âsht poeti, shkrimtari, oratori i indipendençës kombtare: typi vigan i rracës!»

SHKNDIJA

(Këq. Hylli i Dritës vj. 1936 korrik-gusht fj. 388-392, artikullin:

TURGUT PASHA NË LAHUTË TË MALCÍS

VEK (alias: Vangjo KOÇA)

PATER GJERGJ FISHTA

(Këq. »*Demokratia*« viti VII (1931) nr. 305 fq. 3.)

SHANTOJA D. Lazër

GOMARI I BABATASIT

(Këq. «Ora e Maleve vj. 1924 nr. 7 viti II.)

Shenim: Asht nji recenzim i veprës satirike të Fishtës, duket nepër penden e D. L. Shantojës. Në fillim Shantoja ven këto vargje të Carduccit:

«...Ave, o rima e dammi un fiore
Per l'amore,
O per l' odio una saetta»

VULLNETI I POPULLIT

(Nr. i 10 prillit 1931 fq. 3)

«LAHUTA E MALCIS»

«... Çë në fillim tërhiqet vrejtja e lexuesit nga bashkëfjalimi i Ali Pashë Gucís me Orën e Shqipnís: në këtë bashkëfjalim, dashunija e Atdheut gjênë në gojën e Ali Pashës shprehje të zjarrta, të daluna prej njij shpirti të thjeshtë qi ndîn, prej njij zemre trimneshë, qi din të rrafi për vend të vet. Nama e «Orës», lëshue mbí Shqipnín e ndáme dhe mbí Shqiptarët e hutuem, âsht nji stigmatizim që ushton idhët nga goja e auktorit kundër li-

gështís së pa zakonshme, që dërmon njisín vllaznore të kombit. Po me gjith këtë Shqipnija âsht e hutueme, por jo e disprueme dhe në fytyrën e Ali Pashës At Fishta na paraqet simbolizimin e njij Shqiptari, që s' din të tronditet as të zmbrapet, por i a ngulë syt gjendjes së rrezikshme po me at guxim, me të cilin petritët legendarë e kundrojnë, tue e bâm n'asgjâ, vdekjen që u kërcnohet.».

VULLNETI I POPULLIT

(Nr. i 2 korrikut 1931)

ORATORIJA E AT GJERGJ FISHTA

Shenim: Në numrin përk. të 60—vjetorit t'At Gjergj Fishtës nën: Shtypi Shqiptar e Padër Gjergj Fishta (fq. 583-584) ke Hylli i Dritës, vj. 1931 (VII) nr. X, u ribotue ky artikull i panënshkrim. Asht i hartuem, si m' u njohtue, nga Zoi Xoxa.

v. GODIN Marie Amelie

(Këq. Hylli i Dritës 1931 fq. 578-9)

Shenim: Paraqitjen e fytyrës s'At Fishtës e bjen në nji punim të vetin të përkëthyem shqip nji bashkëpuntuer i Hyllit të Dritës.

VATRA

Kujtime historike të Kongresit të Monastirit

NJEZETEPESË VJETORI I ABECESË

(29-X-1933 fq. 2-3 nëshkr. K. S(imini)

ZANI I SHNA NDOUT

(Vjeti VII Nr. 2 fruer 1919.)
Numër kujtimuer i 25 vjetorit të meshtarís s' At Gjergj Fishtës) Kryeartikulli (i pá nënshkrim), u shkrue si dihet, nga *Vinçenc Prennushi*): **1894-1919.**

ZANI I SHNA NDOUT

(Fruer 1919 fq. 40:)

VEPRAT E AT GJERGJ FISHTËS

Të botueme I. Vjersha të përshpirtshme II. Komsija e Kleri katolik III. Lahuta e Malcís. Blê i parë. IV. Lahuta e Malcís. Blê i dytë V. Anzat e Parnasit VI. Pika Voëset VII. Sh' Francisku i Asizit VIII. Mrizi i Zânavet. **Të pabotueme** IX. Lahuta e Malcís. Blêni i tretë. X. Mbretnesha e Lulevet. XI. Dekolacjoni i Sh' Gjonit. XII. Aneksjoni i Bosnes. XIII. Taralloqja e Balkanit XIV. Tatari i Balkanit. XV. Gjashtë net kazanash XVI. Makeronjana. XVII. Mjek për dhûni. XVIII. Dredhít e Patukut. XIX. I Ligu per mênd. XX. Barít e Betlemit. XXI. Makabejt. XXII. Kufíjt e Shqypnís. XXIII. Psikologija e popullit Shqyptár. XXIV. Mojs Golêmi.

XOXA Zoi

NAIMI, DE RADA E FISHTA

(Këq. «Âgimi» v. III nr. 8 fq. 144 — 146 — dhetuer 1921)

XHUVANI A. — CIPO K.

FILLIME TË STILISTIKËS E TË LETRESISË Ë PËRGJITHSHËME

Tiranë, Luarasi 1930.

Shenim: Ndër kaptina të ndryshëme të kësaj theorije së letratyrës, përmenden ndër sa të tjera edhe veprat e At Fishtës ndër fq. 51, 53-59, 61-64, 82, 83, 85, 114-115, 133-136. 142. Mjerisht shembujt e marrun prej këtij Poeti t'ynë kanë dalë me gabime të shumta shtypi. Veçanërisht bje në sy ajo pjesë ku kujtohen rregullat e vjershënimit; por shembujt e ribotuem me gabime (fq. 57, 61, 62, 63, 64 e tj.) janë shembuj të këqij për nxanësin Shqiptar n'at tekst shkolluer të vj. 1930.

XVI

SHTYPI I HUEJ

E

AT GJERGJ FISHTA, O. F. M.

BALDACCI Antonio

L' ALTRA SPONDA

(Vjeti X., nr. 1, fq. 2-3-4.)

Shenim: Nji përkëthim i këtij njohtimi të

gjatë të këtij shkenctari italjan u botue në të përkohëshmen: Hylli i Dritës (nr. i tetorit 1931, fq. 56-73: numër përkujtimuer i gjashtëdhetë vjetorit t'A. Gjergj Fishtës).

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

(Χρόνος Α' 'Αθῆναι: Νοέμβρης 1937

(=Letratyrë Balkanike — e përkohëshme mujore — drejtuer *L. Antonopulos.*

(Fq. 8 e pánumrueme.)

GJERGJ FISHTA

Ndër sa të tjera shkruen «... Gjergj Fishta, nëpër meritën e vepres së tij të pávdekun qi âsht «Lahuta e Malcís», duket për sŷt e brezníve t'ardhëshme si t'ishte kangëtari i shquem për heroizmin e shêjtë atdhetár, qi kalon prej breznije në brezní e ndër familjet Shqiptare. Në kangën e tij mund të këndohet zâni i të gjitha zêmravet bujare të Shqiptarëvet: nji zâ pësimi të njij shekullari e lartësimi psyhik.» (Përkëthye nga *Vjollca e Skandërbeut*).

CANGIANO Ugo

INCONTRO CON P. FISHTA

(*Panorama*, vj. I. nr. 8 12-8-1939 fq. 318-320).

Shenim: Këq. vepren *Jerina* në lidhje në këtë përkëthim të saj n'italishte.

CORDIGNANO Fulvio. S. J.

GIORGIO FISHTA E L'EPOPEA NAZIONALE DEL POPOLO ALBANESE

(Këq. NUOVA ANTOLOGIA fashikulli 1614 me 16-VI-1939.)

FISHTA Filip

ISTORIJA ALBANSKE KNJIZHEVNOSTI (=Historija e Letratyrës Shqipe)

Beograd, 1931 — Shtamparija Gregoriç (Izdanje çasopisa MISAO).

Shenim: Ke pjesa e mbrame (e 6-a): Savremena knjizhevnost (Razliçite knjizhevne tendencije)... PATER GJORGJE FISHTA. (fq. 91-95). Letratyra e tashme (tendenca të ndryshme letrare), kujtohet jeta e veprat e Poetit kombëtar ndër 5 faqe.

GJORGJEVIQ Tihomir R.

NASH NARODNI ZHIVOT (=Jeta e jonë popullore)

Knjiga shesta — Beograd — Izdavaçka knjizharnica Gece Kona 1932.

Shenim: Mâ i madhi ethnolog serb Tihomir R. Gjorgjeviq-i, Prof. i Universitetit të Beogradit, në të gjashtin libër të veprës së mbípërmêndun, ke kaptina: Kraljeviç Marko u arbanaskom predanju (d.m.th. Krajl. Marku në gojdhânën popullore shqiptare), ke gojëdhâna e dytë: Fuqija e Markut (ibidem fq. 76), mbasi e difton këtë gojëdhânë si i a pat tregue A. Gjergj Fishta me 31 të korrikut 1931 në Shkodër, bje nji jetëshkrim të tij. Përshtypja qi i lên duka e jashtëme e A. Gjergj Fishtës këtij të hueji përmblidhet ndër këto rradhë: «G. Fishta je krupan, pravilno razvijen, vrlo lep i otmen çovek.» Prej diftimi qi i bân këtij dijetari Poeti i ynë, kuptojmë se filloi të mirret me poezí *qyshë me vjetin 1894.*

GIOVINE EUROPA

(Nr. i 9-IV-1919)

Shenim: Po e bij nepër përkëthimin e *Gjin Shpatës* (këq. Hyllin e Dritës korrik-gusht 1938 fq. 449):

«...Shum janë edhè sot ndër ata qi jetojnë (vj. 1919), të cilët mund të quhen letrarë të vërtetë, njimend të dêjë për këtë êmën; qi nuk druen aspak me u matë e s'u a lânë dalë shkrimtarëvet të Shteteve të Ballkanit. Nji ndër ta mâ i madhi âsht poeti franciskan At Fishta. Mêndes së fuqíshme të këtij njeriù Shqypnija i ka detyrë poezít mâ të bukurat epike, lyrike e dramatike»

GJINISHI A. Mustafa

FATHER FISHTA, BELOVED

(Këq. «Laboremus» vol. V. nr. 18 vj. 1929 fq. 49-50).

Shenim: Përmban nji jetëshkrim përmbledhës të Poetit të madh bashkë me përkthime anglishte të ndo 'i tubëze nga lyriket e Fishtës Gjuha shqype (The Albanian Language) dhe i Dëbuemi (The Exile).

JOKL Norberth

MEYERS LEXIKON

(VII. IV. fq. 220 shkruen mbi kryeveprën e At Gj. Fishtës).

JOKL Norberth

GROSSER BROCKHAUS

(Shkruen mbí A. Gjergj Fishtën e veprat e tija). Mbi pregatitjen e këtij botimi botoi Jokl-i nji letër të hapun ke Hylli i Dritës.

KOLIQI Ernest

CANTI POPOLARI ALBANESI

(Këq. vëll. ALBANIA — A cura dell' Istituto di Studi Adriatici Venezia. fq. 155-164.)

...Non so chi disse: «Negli altri paesi i poeti cantano per il popolo, nei Balcani il popolo canta per i poeti». Disse molto bene. Fino a pochi, anni fa, ciò era vero per tutti i Balcani: oggi è vero forse soltanto per l' Albania, dove anche il poeta più originale GIORGIO FISHTA, altro non è che un cantore popolare, il più grande dei cantori popolari il quale ha saputo affinare la sua arte attraverso una vasta e profonda cultura, senza perdere il dono di giungere direttamente, con espressioni semplici, al cuore del popolo etj... (fq. 164).

KUVENDI

L' ESULE (I Dëbuemi)

Viti I. Nr. 15 dt. 16-X-1918.

Shenim: Duket se âsht përkëthimi i *Scampensis*.

LAMBERTZ Maximilian

BERICHT UEBER MEINE LINGUISTISCHEN STUDIEN IN ALBANIEN

Wien 1916.

«... Pse, per sado e ultë qi âsht shkalla e kulturës, mbi të cilën pështetet shumica e popullit shqyptár, pat ky popull nji nafakë të madhe fort e krejt të jashtëzakonëshme, çka popujve tjerë u rá për hise vetëm mbas qinda vjetsh të nji jetës letrare, pat të madhin, të naltuemin përmbi të gjith, të pështetunin krejt në popull të vetin e në gjuhën e tij, qi me vjersha të veta ndezi flakë zêmrat në popull, pat genín poetike n' A. Gjergj Fishtën. Mue m' âsht mbushë mendja se koha e ardhëshme ka me diejt me e çmue edhe mâ mirë randsín e ktij njeriu, sidomos kúr vjershat e tija të jén përkëthye ndër gjuhë mâ të përhapuna».

LUARASI Skënder

Revue Internationale des Etudes Balkaniques
(tomes III et IV) fq. 551-154.

LA LITTÉRATURE MODERNE EN ALBANIE

Shenim: Artikulli i *Sk. Luarasit*, botue edhe në nji perkëthim slavisht ke *Knjiga o Balkanu*, përpiqet t' u a paraqesi të huejvet At Fishtën si nji shkrimtar «regionalist» (sic) në vepër e në shkrime të veta. Artikulli edhe ndër pjesë tjera duket i shkruem si mbas ricetave të ndërkombtares. Vetë *Lahuta e Malcis*, qi e merr si provë t' argumentimeve të veta Luarasi, âsht vepra qi ká këndue edhe pionirët e Rilindjes kombtare të Shqipnis së jugut. Në rrxim t' atij pohimi të gabuem mbi A. Fishtën, kishte për të mundun me u paraqitë nji grumbull i mirë prodhimesh letrare të Poetit kombtar.

MALESHOVA Sejfulla

BREVI CENNI SULLA LETTERATURA ALBANESE

(Këq. *Giovine Europa* — Rassegna mensile Nr. 4. 9-IV-1919 — fashikull i kushtuem Shqipnís.

«..- Alla mente poderosa di questo (P. Fishta) l' Albania deve le sue migliori poesie epiche, liriche e drammatiche»

MIHAÇEVIQ Fra Lovro

PO ALBANIJI — Dojmovi s puta — Zagreb, 1919-Izdala Matica hrvatska.

Kapitull i mbramë KNJIZHEVNI RAD (=Punim letrár) fq. 136-141):

O. JURO FISHTA

«...Preveo je u arbanaski jezik pjesme Manzonijeve «*Inni sacri*» (Skadar 1905). U Zadru izashla mu je: «*Lahuta e Maltsis*» (*1903*), koja se veome cijeni, te mozhemo reçi, shto je pjesan «Luka Vukaloviq» u Martiçvim «Osvetnicima», to je «Lahuta» medju Fishtinim pjesmama. U Zadru izashla mu je i pjesma «*Anzat e Parnasit*» (1907) te nedavno «*Pika Voeset*» (1909), shto znaçi: «Kaplje rose», a neki pasha izrazio se o toj pjesmi, da bi se imala zvati kapljice zlata, a ne rose.

Shenim: Njoh për êmën nji vepër tjetër të këtij jetëshkruesi të Fishtës. Për nji njohje mâ të mirë po e bij edhe titullin e këtij libri të dytë mbi Shqipni e gjykimin qi u dha prej njij të huejí.

MIHAÇEVIQ F. L.

(=Vizatime nga Historija e Shqipnís

CRITICE IZ ALBANESKE POVJESTI)

Sarajevo 1912,121.

Shenim: Slavët e shájnë fort këtë mik të Shqipnís. Bje fjala e përkohëshmja ARHIV za alb. st. jez. i etn. (L. III. fash. I-II 1926, fq. 249) në rubrikën KRITIKA, boton nji gjykim të njij profesori t'Universitetit të Beogradit Vasilije Çoroviq-it. Aj shkruen: «... docnije taj antisrpski duh medju hrishçanskim plemenima severne Albanije podrzhavaju drugi elementi vishe, nego carigradska diplomatija. Jedan austrijskie misar u Arbaniji, inaçe bosanski franjevac, tvrdio je s gotovo neverovatno smeloshçu, da se çak Srbija na Berlinskom Kongresu poveçala «na raçun Albanije».

OSSERVATORE ROMANO

16-17 gusht 1929 fq. 2):

«... P. Fishta kje aj mâ i pari qi diejti me bashkue studimin e letratyrës me idén e pamvarsís, tuj punue që në fminí të vet porsi vjershtár e shkrimtár si kryetár kongresesh së ndryshëme, kû rrihej ndo 'i çashtje për përparim të kombit e zhvillim të letratyrës shqype e mâ vonë edhe porsi deputat e perfaqsues i kombit në Paris.... Ka punue shum edhe per fé katolike e per atdhé të vet, sa me i sjellë Urdhnit franceskan nji nderë e lumní të ré, Atdheut të vet, Shqypnís, pámvarsín e përparimin e gjûhës e vedit bindjen e dashtnín e mbarë popullit shqyptár qi e mban porsi nji ndër mâ të mdhajt hartues të pamvarsi's e të bashkimit kombtár.»

PARRINO Cosmo FISHTA P. Giorgio

IL LIUTO DELLA MALSIA

(*Lahuta e Malcís*) Traduzioni di alcuni canti.

Shenim: Ky përkëthim italisht i k. I. Cubat (prî nga nji *Introduzione*) u botue ke *Shkëndija*, vj, I.1940-XIX nr. 6 fq. 40-43 nga Cosmo PARRINO. Kangës i vûni pranë edhe disá shenime në fq. 43. Mbas përkëthimi të lajmuem prej CORDIGNANO-s (*Epopeja komtare e Popullit Shqyptár* 1925) e të LA NAZIONE ALBANESE-s: *Kushtrimi*, ky âsht i treti përkëthim italisht i Lahutës.

PAVOLINI Paolo Emilio

LINGUA E LETTERATURA ALBANESE

(Në të përjavëshmen LA VOCE — Numër i vetëm per *Shqipni* — Firencë, 20 fruer 1913.)

PAVOLINI P. E.

ENCICLOPEDIA ITALIANA

Këq. vol. XV, fq. 472 sub voce: FISHTA (P. Giorgio)

PAVOLINI P. E. — FISHTA Giorgio.

GJUHA SHQYPE (La Lingua Albanese)

Poesia di Giorgio FISHTA (fq. 18-23).

Testo albanese e traduzione italiana di P. E. PAVOLINI.

Shenim: Tekst shqip e përkëthim italisht nga P. E. PAVOLINI, botue ke e përkohëshmja e «Reale Accademia d'Italia» — Centro di Studi per l'Albania RIVISTA D'ALBANIA — diretta da F. Ercole — Fascicolo I Aprile 1940-XVIII. Istituto per gli studi di politica internazionale.

PETROTTA P. Gaetano

Në veprën: *Popolo, Lingua e Letteratura Albanese* — Palermo, 1930-IX fq. 334-340.

»... Il Fishta è stato per un trentennio il più autorevole rappresentante della Letteratura Albanese« (fq. 339).

Shqyptari i Gjytetnuem è una delle più belle concezioni del Fishta. La Fede prende per mano l'Albanese desideroso d'istruirsi e progredire, e l'Albanese le tiene dietro per le vie della scienza e delle arti. E vanno insieme. Da lontano si scorge la valle delle Arti (le Poesia, la Musica, la Pittura, l'Architettura, la Scultura) le quali alla vista della Fede innalzano un inno di gioia. L'Albanese è affidato a queste Maestre le quali con amore e con cura lo avviano alla Sapienza. La fede ha presentato l'Albanese alla belle arti con poche parole di lode del suo carattere e della sua fama di guerriero e nessuna di esse trascurerà di collaborare per il risorgimento morale e per il progresso civile del popolo albanese.

Questo melodramma del FISHTA si può considerare anche linguisticamente come una delle opere più perfette delle Letteratura Albanese (PETR. Op. cit. fq. 338).

PETROTTA P. Gaetano

LETTERATURA ALBANESE E ITALO-ALBANESE

(Këq. vëll. ALBANIA [A cura dell'Istituto di Studi Adriatici. Venezia fq. 165-202).

«... *Lahuta e Malcis* (Il liuto della Montagna) è un poema di trenta canti in versi ottonari di perfetta struttura tecnica in cui il FISHTA ha fuso la storia con la leggenda, creando un'opera originale che resterà a testimoniare la grande fantasia del poeta e la forza di resistere della razza albanese. (fq. 191).

SCAMPENSIS (alias: Kostaq **Cipo**)

UN FIORE AUTUNNALE (Nji lule vjeshte).

(Këq. fletorën: Kuvêndi nr. 2, vj. 1 — Romë 1918).

SCHIRÒ Giuseppe

DELLA LINGUA ALBANESE E DELLA SUA LETTERATURA, ANCHE IN RAPPORTI ALLE COLONIE ALBANESI D'ITALIA

(U botue së pari n' *Annuario* të R. Ist. di Napoli 1917-18 edhe mâ vonë ke *Studi Albanesi*).

SERRA Dante

CANTORI D'ALBANIA

Seconda edizione — Casa editrice «Ideal» Roma.

Shenim: Për «*Anzat e Parnasit*» SERRA shkruen: »...è tutta una fiera, tremenda staffilata per alcuni albanesi rinnegati che si vendevano allo straniero e che, alla loro lingua natia, allora preferivano un qualsiasi linguaggio di altri paesi«.

SERRA Dante

CANTORI D' ALBANIA—Terza edizione (— Edizioni L' Albero S. A.)

Alberelli — Marchesetti, Verona Anno Marzo 1940.

Shenim: Këq. recenzimin e këtij libri ke *Rivista d' Albania* fashikull i dytë fq. 210-221. Nji vrejtje me vend, e kujtueme edhe ke e përk. *Shkëndija*, nr. 7 fq. 56, përmëndet te ky recenzim i Z. Schirò-it, në lidhje me A. Gj. Fishtën: ...Vi sono lacune, sproporzioni, supervalutazioni di valori modesti e ignoranza delle più belle produzioni dei migliori poeti.

Basti leggere una frase a pag. 104 per avere un' idea di quanto dico. Il Serra, come *precursori* del Fishta, nomina fra gli altri il Çajupi, Ndrie (= Ndré) Mjedia, Asdreu (sic) e Vinçenc Prennushi (sic)!! quando tutti costoro sono o contemporanei, o più giovani del grande poeta e si sono in parte esibiti quando il Fishta già si era reso famoso con la prima edizione della «Lahuta e Malsis» (= Malcís).

SOMMER — FISHTA Gjergj.

ALBANISCHE DICHTUNG — Wien.

STRANGANELLI F.

PANORAMA DELLA LETTERATURA ALBANESE

(Këq. X Il Popolo di Sicilia dt. 8-VII-1939 fq. 3)

STRANIK Erwin

PATER FISHTA, EIN ALBANISCHER DICHTER

(Këq. *Neues Wiener Journal* nr- 10-148 me 6-II-1922).

Shenim: Stranik, përkëthyes i njij cope së Lahutës në gërmanishte, ndër sa të tjera shprehet në këtë mënyrë mbí Fishtën:

«...Asht poeti mâ espresiv i Shqiptarëvet, si shpirti i poetënve të tyne. Asht e përkundërta e poezís shqipe të njizetë vjetve të kaluem, (pra deri diku qyshë prej ardhjes së natyralizmit në Germaní...) Kishja me dashtë vetëm qi aj të këqyrej ashtu si âsht. Atij i a gjason vetëm nji i madh Rabindranath Tagore e tj. Kështu na duhet t' a çmojnë edhe At Fishtën sikúr njat fytyrë e cila, e përftueme prej ndiesísh populllore shqiptare, e ushqyeme me kulturën e Europës së mesme, kërkon të përkryemt në lidhní harmonike të këtyne dy polavet.»

(TAGLIAVINI C. KOLIQI E.).

LINGUA E LETTERATURA (ALBANESE)

nella *Guida d'Italia* della Consociazione Turistica Italiana».

ALBANIA — Milano, 1940-XVIII, fq. 86-93.

WEIGAND Gustav — FISHTA Gjergj

LAHUTA E MALCÍS von Gjergj FISHTA

Herausgegeben und übersetzt von Gustav WEIGAND (Balkan—Archiv), fq. 173-265 — Leipzig. 1925, 8°.

Shenim: Nji kritikë të këtij përkëthimi, shkrue në gjûhën gërmanishte, e kemi n'organin e Seminarit Shqiptar t' Universitetit të Beogradit: ARHIV za Arb. Star. Jez. i Etnol. të H. BARIQ-it. Lib. III fash. II, në pjesen KRITIKA fq. 258-265. Shkruesi i asaj kritike âsht Djevat KORTSHA.

XHUVANI A.

LA LANGUE ET LITTÉRATURE ALBANAISE.

(Këq. Les Balkans — Revue mensuelle. Athènes — avril — mai 1932 — Nr. 19-20 faqet 343-345.

Shenim: Auktori paraqet nji shkurtore të Letratyrës Shqipe, përkëthye e dhe në fletoren e Barit «Gazeta Shqiptare» po t'atij vjeti. Veprën e Fishtës porsa e çekë në këtë perjudhë: «Tue i prû si dishmi veprat e botueme gjatë zotnimit otoman edhe mbas tij, copat mâ të mirat e poetenve t'onë të mdhej sikur De Rada, Fishta, Schiro-i e Çajupi janë të denja për letërsít botnore mâ të ndámet në shenj». (fq. 344).

XVII

ARHITEKTI

POETI-INGENJER

KISHA E RE E STIGMATINEVE

(*Zâni i Shna Ndout* vj. XVI-shtatuer 1918-Nr. IX fq. 133-137):

VEPRIMI FRANÇEKAN NË SHQYPNIT

...Kishte mbetë vetëm Kisha; por edhe kësaj ndertesë i erdh dikur koha, a kuer me 11 korrik 1927 nisi kazma me bâ të vetën, me rrzue mâ të mbramet teprica të shpís së Koprraces kuer me 31 korrik t'asaj vjetë A. P. Bardhi Provincjal, bekote gurin e themelit e tj.... Ndërtesa e ré e pernjimend e bukur e e madhnueshme ishte, vepër françeskane e Shqyptare, pse për ingenjer pat At Gjergj Fishtën, të cilin e njoftëm edhe parandej për fort të rrahun në këtë degë, si e difton ndër sa tjera edhe balli i kishës Françeskane në Rrubig, vepër kjo qi kishte me mujtë me ndejë në çdo qytet (fq. 135).

KISHA E RE E RUSIT

(*Zâni i Shna Ndout*, vj. XXI-qershuer 1933 nr. 6. fq. 93):

«...Kisha u naltue mbas nji planit përnjimend hartistik, ravizue, kaq madhnisht prej Poetit t'onë kombtar; kumonarja u ngreh nalt kah qiella, drejtue prej hartistit të njoftun shkodranë, qi me kujdes të pashoq rregulloi edhe mbarë punën etj...»

MUZEU I VESHJEVET KOMBTARE

Projektimi i At Fishtës âsht pregatitja e saloneve të ndryshëme për nji muzé ethnografik, po n'at gjasë si na e këshillonte në nji nga numrat e Lekës nji shkenctár i huej Petroviqi. Mungesa e mjetevet si françeskan edhe vdekja nuk e la t'a zbatojë plotësisht këtë vepër të fillueme. Vëllau i tij Gjeçov-i, i rmimevet a si i thonte aj «i argëtimevet arheologike», gjênte në Fishtën — Poetin edhe bashkëpunëtorin e ngushtë të shkencës shqiptare endè në vême.

KUVENDI I LEZHJES

U projektue nga At Gj. Fishta, në bashkëpunim me nji nëpunës të kryekonsullatës së dikúrshme t'Italís në Shkodër (Arhitekti z. Piazza)

Shenim: Kuvêndi historik í Lezhjes. djegë e rimkambë, ka qênë pasjoni mâ i madhi i Poetit. Këtu qendronte për nji kohë të gjatë sa herë qi donte me shkrue. Nji pjesë e Lahutës së Malcís u hartue mbrenda këtýne murevet (këq.: F. Fishta — Anthologí Shqipe bl. II, fq. 46 shenim 1.)

PLAN I NJIJ NDËRTESE NË TRAJTË TË GERMËS L ME KAND TË GJANË

Shenim: Poeti-ingenjer në zbatimin e këtij plani u gjet përbáll këtyne vështirësívet. Nga mungesa e njij trolli të përshtatëshëm për ngrehjen e njij ndërtese së madhe, në nji kohë kur Kuvêndi i tij gjindej me mungesë mjetesh financjare, u shtërngue të studjojë planin e njij ndërtese qi t'ishte e dênjë për vëllazent e vet t'urdhnit e sidomos për rinín e klerikëvet të cilët, së bashku me ruejtjen e shëndetit n'at ndërtesë hygienike, të kishin edhe edukimin shpirtënuer n'ambjetin ku do t'u rritshin, për t'u bâ të vlefshëm «për Atme e Fé». Në trollin e parë të Kuv. t'Etënvet Fraçeskaj A. Fishta shtron vizat e planit të njij ndërtese në trajtë të gërmës L me (kand të gjanë). Mbí të, me njimí mundime, tue nxjerrë nga

Provincjali, pjesë pjesë sasí të hollash, naltëson nji ndërtesë, fryti i mûndit e i përpjekjes së tij. Këq.: *Bibliotheka, Muzeu e vendi i banimit të Klerikëvet Françeskaj.*

PROJEKTI I BIBLIOTHEKËS, I MUZEUT E I VENDIT TË BANIMIT TË KLERIKËVET FRANÇESKAJ

Anash e sypri njij *kolonate* së haptë, ku mbrenda kuvêndit kënaqet sŷni i njeriut e tërhjekin ajr të pastër banuest e ndrŷm, bâjnë hije *Bibliotheka, Muzeu* (salonet e muzeut ethnografik) e dhomat e banimit të klerikëvet.

Për këtë bibliothekë mund të thuhet se âsht shembullore në Shqipní, si ndërtesë e hijshme. Projektuesi i saj u mundue, edhe i a duel në krye, t'a përshtasi stilin e mobiljet e saja me gjendjen shoqnore a me rrugën e marrun nga âna e atyne studjozëvet qi do të punojshin në të. Shtimit të vijueshëm të bibliothekës, si botime. nisi qyshë për të gjáll të Poetit, t'i vijë pranë katalogu apo skendari i auktorëvet e i libravet mbas radhës alfabetike, si e kanë bibliothekat mâ të përparuemet. Gjithkund vrehet nji thjeshtësí stili; por n'atë thjeshtësi përmblidhet të gjith mundësija e pajosjes së Kuvendit me elementat mâ të nevojëshëmt për banim dhe naltêsim kulturuer të rinís Shqiptare.

PROJEKTOI KISHËN E PREKALIT

Shenim: Prej sa diftimeve qi marr nga z. Ing. L. Zojzi, qi e ka njohtë për s'afërmi A. Fishtën në degën e ingenjerís, kuptojmë se At Fishta sí shpírt arhitekti ishte gjithmonë për artin klasik. Dijmë edhe se nuk e kishte n'ândje, për mos me thânë e urrente 900-shin ndër kishë.

Stilin 900-ndësh e pranonte ndër ndërtesa qellimesh të tjera tue mos e teprue (ekzageruë).

KISHA E KUVENDI FRANÇESKAN I THETHIT

Thuhet se këto ndërtesa, stilit alpin, në gjasën e shtëpijavet tiroleze, janë vepër e At Gj. Fishtës (mbas diftimi të z. Ing. Ludovik Zojzit).

BALLI I KISHËS SË RUBIGUT

(Vepër arhitekture e A. Gj. Fishtës).

KUMBONARJA E KUVENDIT T'ARRËS SË MADHE PROJEKTUE PREJ A. GJ. FISHTËS

Prej tij kemi edhe ballin e kishës së Kuvendit t'Arrës se Madhe të Shkodrës.

XVIII

PIKTORI

MA E PARA EKSPOZITË E PIKTURAVE ORGANIZUE NGA SHOQNIJA ROZAFAT

Në këtë ekspozitë muer pjesë edhe A. Gj. Fishta me punimet e veta, 24 piktura artistike. Ky Mësues i savjeçëm i vizatimit i la gjurmët e veta edhe në këtë art. Shkruesi i kësaj vepërze i kujton edhe me gëzim e përmallin njij heri orët e vizatimit të këtij Mjeshtri t' artit shqiptár. At Fishta qe nji njohtës i këthellët i pikturës. Kritika e së nesërmes edhe në këtë pikëpamje ka me u ndalë të shqyrtojë si duhet këtë vepër të tij. Me mjete qi kishte u mundonte t'a pasunonte sa mâ tepër mbledhjen e veprave të njohtuna. Mund të thuhet se pinakoteka e tij përmbledhë, veças nga të tjera, piktura me vëlerë artistike qí kanë ardhë në kohën e Venedikut ndër né.

Në botimin e numrit përkujtimuer të vdekjes së këtij Lavruesi t'arteve të bukura në Shqipní, hartue nga Komiteti «At Gjergj Fishta», me drejtim në Shkodër, po botohet nji numër 500 faqesh me interesimin e Ministrís së Kulturës Populore. Do t'ishte nji gjâ mâ se e pëlqyeshme sikúr mbrenda fletëve të këtij vëllimi, të shtypeshin mundësisht, (për aty ku janë,) të gjitha punimet e At Gjergj Fishtës në pikturë, (qofshin këto me ngjyra apo jo-) Njij heri do të mund të boto-

heshin në këtë rasë *fao-simile*-t e sa skicave të planevet si edhe klishehat e sa ndërtimeve të tija, përmendë porsa në këtë bio-bibliografí të parë mbí të. Në këtë mënyrë do të mujtte, sidomos rinija studjoze, e interesueme për jetën e veprat e këtij Shqíptari të shquem, nesër mbas nesri t'a kishte sa mâ të plotësueme njohjen e kuptimin mbí këtë Pionir të Rilindjes së Shqipnís. Jam i sigurtë se Françeskajt Shqiptarë, ruejtësit e sa shkrimeve dhe të doreshkrimeve të Fishtës, do të vijnë tue e largue nji mungesë të botimeve të deritashme mbí Fishtën me shtypjen e disa *fac-simile*-ve të shkrimeve e të letrave të Fishtës.

Ndër çfaqjet e ndryshëme theatrare, pregatitun kohë mbas kohe nga At Fishta, Poeti — Artist i vizatimit, kishte zakon t'i «ravizote» vetë e t'i rregullonte vetë shenarët e pajisjen e nevojëshme të theatrit. Bâni edhe tepër, kúr të kemi para sysh mjetet e vorfna kúrdoherë, të cilat nuk i lejojshin shpenxime të teprueme. At Fishta edhe në historín e përpjekjes për zhvillimin e artit dramaturg në Shqipní, aq i nevojëshëm për kohë në të cilin pat hovin e zhvillimit, ky prototyp i racës e i genjalitetit shqiptar, ka për t'a lânë nji gjurmë të ndíshme. Kujdesi i tij shtyhej mâ përtej: vetë propozonte mëndyrën e veshjes s'argëtorëvet. Me zéllin e njíj mësuesi të lindun për të ndërtue— nën çdo pikëpamje, — mësonte mëndyrën e deklamimit t'argëtorëvet, Nji a dý brezní Shqiptare do t'a kujtojnë këtë mësues të theatrit shqiptár. Vetë i zbulonte talentat e argëtorëvet. Familjarësija e tij e përherëshme e njohtun, natyrisht me vend e kohë, kjo sjellje e A. Fishtës, sidomos me nxanës të talentuem, me nxanës typikë, plot jetë e shkathtësí, ase me të tjerë, me nji natyrë tjetër, aq të nevojëshem ndër vepra dramatike, thurjeje shoqnore, i a lejonte t'a bâjë këtë zgjedhje argtorësh. Ndër argtorët e njohtun, interpretuesa besnikë të veprës theatrare t'A. Fishtës, përmêndet artisti komik Gjon Krajni, protagonisti i sa veprave të punueme nga A. Fishta.

XIX

PSEUDONYMET E ÁT GJERGJ FISHTËS

1) a—
2) Bibe Ghéta (?)
3) Castigat ridendo
3) Criticus
5) Chronologus
6) DREJTIMI (kështu ke Hylli i Dritës e ke Grueja Shqyptare)
7) E populhit (— e popullit). Kështu nënshkruhet ndër *disa* copa të së përkohëshmes së Trhank Spiro Beg-ut: «Albania»
8) E perndryshumun prej te Popullit.
9) Fushk n' dushk.
10) Gegë Toska.
11) Mar Pépa.
12) «N' êmen t' Shcyptarvé ci dun vennin» (Nënshkrue në këtë mëndyrë n' Albaní të vj. 1900 fq. 74-75, nisë botimin e njij kânge së Lahutës, titullue Mali i Zí.: «Po na thonë se Malit t' Zí — Pjetroburgu i a dha fjalën etj.»)
13) PALEMONI
14) Prej nji Meshtarit Shqyptaar.
15) P. G. F. O. M.
16) Rr.
17) Rrushmani
18) Rrushman Sokoli.
19) S—
20) Safo
21) Suta
22) «Hylli i Dritës»
23) —u
24) x (ke dithyrambi i Orës së Malevet, në bashkëpunim me X. Y. Z.)

XX

NGA «EMANCIPACJONI I POPULLIT SHQYPTAR»

IDHEALI I POETIT

. . . Oh! sa nenshtrasha

E sa pûna e pápritne gjatë ktij motit
U ndërlikue mbí botë! Shka s'kemi pá
E ndî n'kto vjet! Kem' pá kunora e shkeptra,
E frone t'larta n'llom tu' u rrokullisun;
Kem' pamun mbretënt ngelë pa plang pa shpí
E rrugave t'u sjellë: ata të cillve
Tërthorja e botës dikur u u duk e vogël,
Për të përshîm madhnín e tyne; e ndie
E pá na kem' si ajo hypokrizija
E nji diplomacís së ndŷt — bakalle
Mbarë Europën lau m'gjak, e shkeli t'drejta,
E tagre, e shka mâ t'shuguruem pat njeri,
E s'la kund besë as nderë për pa dhûnue.
Jo, po; në perüdhë të ktyne vjetve
Terrnoi, t'thuesh, bota ftyrën, e sod t'bâhet
Se t'gjatë nji epohë gjalluem na n'moshë t'njerzimit.
Por, po, se n'krisme e në rropamë të mnershme
T'ktij kataklizmi t'shoqënís njerzore
Fizjonomí nuk ndrroi, as u pilue
Njaj idheali i jonë kombtár e shpnesa
E gjallë, se zojë m'vedvedi i herë Shqypnija,
Stolisë me rreze t'lumënís s' përparshme
Madhnueshim shtegut t'gjytetnís do t'bite.
U rroposen mbretní dhe u zhdukën mbretën,
M'tjera pajandrra, kurr dér sod të ndieme,
Zûni vend pesha e shoqënís s'njerzimit;
Por idheali i jonë s'u lkund s'u thye:
Enè â sod m'kamë vigan, i atilltë, si s'parit,
Kúr tash pêsë e 'izetë vjet n'mend na u përftue,

E me at fllad t'vetin, t'kandshëm, të fuqíshëm,
Amël përshkon aj zêmrat e Shqyptarve
E i nzitë kah punët e mbara.

N' kob të zí

Sod pesë e njizetë vjet kish ngelë Shqypnija,
E kjate, e dneste, e fryma n'lot i zêhej,
Pa u gjetë kush mik, qi t'mjerën m'e ngushllue:
Si njajo nanë e shkretë, qi shtŷ prej mâllit
E pa e pá, kush, n'ndoj mbrame kah prendvera,
Prej shpije del e m' rreze qi lshon hâna,
Tuj thekun kamën, shkon në Rmaj e sypri
Vorrit të birit n'váj e n' lot derdhë zemrën
Pa u gjetun kush, qi m'e pajtue kërcunën:
Pse as gurt e vorrit zemer nuk po kishin....
Mbi shkam të gjygjit ndêjë i kishte anmiku
E pa dhimë shpirtin me gërhanë i a lnurte...

N' ket kob, po fshâte e n'ket njerí gjimote
E mjera moj Shqypní, atëherë kur s'parit
Na u thamë Shqyptarve e mbarë botës s'gjytetnueme
Se i Madhi i jetës, qi vrân e kthill mbí shekull,
Aj për Shqyptarë Shqypnín e kishte falun;
Se mârre s'isht', as faj, as ishte kore
Me folun shqyp, se shqyp shkolla do t' bâhej
N'dhé t'onë.

. . . . . .

Por shka se mjaft nuk âsht me e mkâmë Shqypnín,
Por dun rritë, edhe Shqyptarët, qi të bâhen
Të zott me e mbajtë Shqypnín. Prandej arrsyeja
E lypë, qi, shka â Shqyptár i pêndës e i diejes,
T'i a shugurojë Atdheut fuqít e veta
E m'udhë t'a vêjë t'lumnís e t' përparimit.
Nji Shtet, qi s'përparon, â 'i gjâ e shtîme
E jetë të gjatë nuk ká.

Gajret, prá, Át Pashko [1])

E si dér sod, me fjalë, me msim, me pupël
Ti për Shqypní u mundove, edhe mbas sodit
Orvatu për Shqypní; pse, me ndimë të Zotit,
E jona ka me dalë — do t'dalë e jona!

---

1) Kanga i kushtohej në gusht të vjetit 1920 françeskanit Pashk Bardhit në 25 vjetorin e meshtarís së tij.

PASQYRË E LANDËS SE BIO-BIBLIOGRAFÍS MË FISHTËN

I

Dorëshkrime . . . . . *Faqe* 135

II

Pjesë të botueme ke Albania e Faik Konitzës (Thrhank Spiro Beg-ut) në vjershë e në prozë . . . . . » 137

III

Pjesë të botueme ke e përkohëshmja Elcija i Zemers s' Jezu Krisctit qujtë mâ vonë **Lajmtari i Zemres së Krishtit** (në vjershë e në prozë) . » 139

IV

Botime e ribotime të Lahutës së Malcis prej 1900, deri në vjetin 1937 (28 Nanduer) . . . . . » 140

V

Varia (Botime të ndryshëme në vjershë a në prozë ndër kalendarë, të përkohëshme shqipe e të hueja; bashkëpunim ndër fletoret shqipe) . » 143

VI

Pjesë të botueme ke e Përkohëshmja Zani i Shna Ndout . . . » 151

VII

Kronika të Chronologus-it e të **Criticus-it** në **Hyllin e Dritës** e në **Zânin e Shna Ndout** etj. . . . . » 153

VIII

Recenzime Botimesh (Kumtime shtypi) . . . . . » 156

IX

Pjesë të botueme ke **të përkohëshmet Grueja Shqiptare** e **Shkëndija** » 158

X

Vepra të botueme (Gjiní të ndryshëme letrare të poezís e të prozës) . » 159

XI

Vepra dramatike t'At Gjergj Fishtës, të çtaquna apo të botueme » 163

XII

Ligjeratat. (Ndonji nga to të botueme e të pámbajtuna: **Në kishë, në mbledhjet botnore, në kuvendin kombtár**). . . . . » 165

XIII

Letërkëmbimi i At Fishtës (Letra private. — Letra të hapuna) . . » 166

XIV

Çmime e përgëzime të botës intelektuale e të popullit . . . » 167

XV

Shtypi shqiptár e At Gjergj Fishta O. F. M. . . . . » 168

XVI

Shtypi i huej e At Gjergj Fishta . . . . . » 173

XVII

Arhitekti . . . . . » 179

XVIII

Piktori . . . . . » 180

XIX

Pseudonymet e At Gjergj Fishtës . . . . . » 181

XX

Idheali i Poetit (Fragment i kângës: Emançipaçjoni i Popullit Shqyptár) . » 182

PERMBAJTJA

Francesco Jacomoni Vita e Opere del Poeta . . . . . *Faqe* 5

Luigi Federzoni Religione e Poesia . . . . . » 6

Francesco Ercole Il Cantore illuminato . . . . . » 7

Piero Parini Ricordo di Padre Fishta . . . . . » 8

N. **Lorrusso Attoma** Poeta Nazionale Albanese Accademico d'Italia » 10

Karl Gurakuqi Jeta e Veprat e Fishtës . . . . . » 11

Lasgush Poradeci Gjergj Fishta Lirik, Shkëmb i Tokës dhe Shkëmb i shpírtit Shqiptar . . . . . » 20

Eqrem Çabej Epika e Gjergj Fishtës. . . . . » 31

Henrik Lacaj At Fishta Epik . . . . . » 41

Namik Ressuli Gjergj Fishta dhe Gjuha Shqipe . . . . . » 45

Ernest Koliqi Fishta, Interpret i Shpirtit Shqiptar . . . . . » 50

Gino Bottiglioni—P. Jakob Marlekaj L'Anima dell' Albania nel Canto di Giorgio Fishta . . . . . » 55

Pashko Gjeçi At Gjergj Fishta, Poet Satirik . . . . . » 72

Kolë Ashta Prodhimi Dramatik i Fishtës . . . . . » 77

Stefan Shundi At Gjergj Fishta Anegdotik . . . . . » 98

Enrico Grassi Giorgio Fishta, Spirito di Fiamma e di Luce . . . » 95

Luigj Gurakuqi Il Liuto della Montagna . . . . . » 102

Rosolino Petrotta At Gjergj Fishta dhe Arbëresht e Siqelisë . . » 110

Jakov Milaj Rrnoshin Klasikët Grekë . . . . . » 113

Cosmo Parrino P. Gjergj Fishta: Lahuta e Malsis . . . . . » 116

Arshi Pipa Fishta: Njeriu dhe Vepra . . . . . » 119

P. Bernardin Palaj Kahë Nata e vetme. . . . . » 123

Lefter L. Dilo At Fishta dhe Vasha Shqiptare . . . . . » 128

Gjeto Kola Shkolla Shqipe Françeskane e Gjergj Fishta . . . » 132

Filip Fishta Shenime Bio-bibliografike mbi Gjergj Fishtën, Françeskan, Akademik i Italís . . . . . » 135

FISHTA

BKSH

BKSH

BKSH

BKSH